

Att navigera identitet

-en kvalitativ intervjustudie om svenska muslimska kvinnliga konvertiter och att bli "den Andre"

Navigating Identity

-A Qualitative Study of Swedish Muslim Female Converts and Becoming 'the Other'"

Av: Tasneem Aldala

Handledare: Henrik Johnsén

Södertörns Högskola | Ämneslärarprogrammet

Seminariegrupp 1 | HT 22

Abstract

In this analysis, the aim is to investigate the embodiment and transmission of identity among Swedish female converts to Islam. The examination centers on the position these women occupy in both Swedish society and the Muslim community, and whether they experience a state of “in-betweenness” due to identity conflicts. The focus is also on how Swedish female converts, who are ethnically Swedish, can become perceived as “the Other” within their own society, rooted in concepts of “Swedishness”. Assessing the position of Muslim female converts in Sweden is crucial as they frequently confront prejudiced attitudes and discrimination from both Swedish society and the Muslim community. Simultaneously, they may be considered “traitors” by Swedish society due to their conversion to Islam, resulting in a complex identity conflict where these women find themselves situated between cultures and societies. Hence, finding themselves in a position of “in-betweenness”. This essay endeavors to shed light on the difficulties and opportunities that Swedish Muslim female converts encounter, as well as to examine how they navigate their identity in a Swedish context and how they undergo a transformation from being “part of the majority” to “the Other”.

Keywords: Swedish Muslim women converts, Swedish society, the Muslim community, “in-betweenness”, “the Other”, “Swedishness”

Innehållsförteckning

1. Inledning

- 1.1 Introduktion
- 1.2 Syfte & frågeställningar

2. Tidigare forskning

- 2.1 Forskningsöversikt

3. Metod & Material

- 3.1 Kvalitativa intervjuer
- 3.2 Demografisk fakta
- 3.3 Forskningsetik

4. Teoretiskt ramverk

- 4.1 Konversion- som process & begrepp
- 4.2 “Den Andre”

5. Bakgrund

- 5.1 Att konvertera till Islam
- 5.2 Kvinnliga konvertiter
- 5.3 Islam som livshållning

6. Empirisk beskrivning och analys

- 6.1 Undersökningsresultat
- 6.2 Ny muslim i samtida Sverige

6.2.1 Kvinna och muslim i relation till det omgivande samhällets normer

6.2.2 Svenska värderingar i relation till de muslimska

6.3 Ny muslim i den muslimska gemenskapen

6.4 Att vara muslim och idéer om ”svenskhets

7. Diskussion & slutsats

7.1 Den nya identiteten i svenska samhället

7.2 Den nya identiteten i den muslimska gemenskapen

7.3 Att bli ”den Andre”

8. Referenser

9. Bilaga

9.1 Intervjufrågor

1. Inledning

1.1 Introduktion

"Huvudfrågan för kvinnliga muslimer idag handlar om muslimska kvinnors frihet att röra sig och klä sig fritt utanför hemmet" (Informant 6), detta är orden från en svensk muslimsk konvertit. Hennes åsikt delas av flera av de muslimska kvinnliga konvertiter som jag har intervjuat. En diskussion om konvertering är inte bara socialt utan även teoretiskt relevant.

Begreppet konversion har visat sig vara svårt att definiera.¹ I följande uppsats kommer fenomenet konversion därmed att beskrivas- vad konversion som begrepp och process innebär. Historiker har ifrågasatt den traditionella uppfattningen att konversion är en plötslig, total förändring av tro. Istället hävdar de att religiös konversion innebär både en eller flera händelser och en gradvis utveckling, en dynamisk utvidgning, samt en ofullständig process som är ständigt pågående.²

Jag finner ett behov av att lyfta fram kvinnors röster inom detta område just eftersom tidigare studier av kvinnliga konvertiter till islam har mestadels inriktat sig på orsaker till konversion. Tidigare studier har centrerat fokus på konversion genom bland annat kontakt med muslimer, sökande efter svar/förändring, uppfattningen av islam som logisk m.m.³ Min studie syftar till att utifrån informanternas konversionsberättelser förstå vilken roll den nya religiösa identiteten spelar i deras vardag idag samt vilken mening de finner i sin religiösa tro, men även hur de förhåller sig till den muslimska gemenskapen och vilken roll den har i konvertiternas identitetsskapande. Jag avser således även att undersöka den "mellanposition" svenska kvinnliga konvertiter upplever att de kan hamna i, eftersom jag anser att det finns forskningsluckor om specifikt detta. Jag avser även centrera fokus kring hur reaktioner från omgivningen förstås i relation till idéer om "svenskhets" och hur den "etniskt" svenska kvinnliga konvertiter kan övergå till att bli "den Andre" i sitt eget samhälle. Jag har inte funnit svensk forskning om just detta och vill genom min studie öka kunskaperna om svenska konvertiter i en svensk kontext.

Det presenterade materialet består av kvalitativa intervjuer och informella samtal. Uppsatsen är dock inte enbart beskrivande. Jag hänvisar också till forskning om konversion och avser analysera materialet med hjälp av akademiska begrepp och resonemang. Det är dock informanternas kunskaper och erfarenheter av islam och liv som muslimer som presenteras i undersökningsresultatet. Fokus ligger på "etniskt" svenska muslimska konvertiters syn på hur

¹ Baer, 2014, s. 1-3

² Baer, 2014, s. 1-3

³ Roald, 2004; Sultan, 1999; Köse, 1999 m.fl.

det är att vara svensk och muslim. Genom informanternas berättelser kommer jag försöka studera hur man kan förstå de upplevda reaktionerna och "motstånden" i relation till idéer om "svenskhhet". Avslutningsvis avser jag knyta ihop och belysa mina frågeställningar och de presenterade aspekterna genom begreppet "den Andre".

Jag vill tyda på att när jag under uppsatsens gång använder begreppet "svenskhhet", menar jag inte medborgarskap, utan idén om den svenska nationen och tanken om att "svenskhhet" är en viktig social och kulturell markör för den nationella gemenskapen i Sverige. Detta inkluderar även begreppsramarna för "svenskhhet" som jag menar. Mattson beskriver "svenskhhet" som något som inte är en naturlig eller automatisk följd av att vara född i Sverige, vara delaktig i en "svensk kultur" eller att utseendemässigt karaktäriseras som svensk. Han menar att det är precis som "vithet" inte är en naturlig följd av hudfärg. Mattsson hävdar att dessa positioner är snarare framförhandlade identiteter som i sig är beroende av sitt sammanhang och de sociala positioner som de formas i. Han beskriver också att hur människor kategoriseras av sig själva och andra är direkt relaterat till vem som har makt att i olika sammanhang definiera och kategorisera.⁴

1.2 Syfte & Frågeställningar

Syftet med denna intervjustudie är att undersöka och fördjupa mig i vilken subjektspostion muslimska kvinnliga konvertiter har. Dels i relation till sin tidigare omgivning före konversionen och det senmoderna samhället, dels i relation till den nya muslimska gemenskapen. Jag avser även att undersöka den mellanposition konversionen kan leda till. Syftet inbegriper även hur reaktionerna från muslimska kvinnliga konvertiters omgivning förstås i relation till idéer om "svenskhhet".

- Vilken subjektspostion har muslimska kvinnliga konvertiter i sin nya relation till samtida Sverige?
- Vilken subjektspostion har muslimska kvinnliga konvertiter i den muslimska gemenskapen?

⁴ Mattsson, 2005, s. 148

- Hur kan reaktioner från omgivningen förstås i relation till idéer om ”svenskhet”?

Ahrne och Svensson beskriver subjektposition som det “utrymme som människor kategoriserade på olika sätt ges för sitt agerande”⁵ det är således denna beskrivning jag syftar till i denna uppsats när jag använder begreppet “subjektposition”.

2. Tidigare forskning

2.1 Forskningsöversikt

Vid sökandet av den tidigare forskning som gjorts på muslimska konvertiter fann jag flera av dessa studier behandla kvinnliga konvertiter, detta kan grunda sig i att en stor majoritet av konvertiter i Sverige är kvinnor.⁶ I den tidigare forskningen återfanns bland annat en mängd diskussioner kring de olika orsakerna till konversion, de faser som konvertiterna genomgår samt konvertiters “mellan-position” i relation till det senmoderna samhället. Jag avser att presentera dessa studier nedan.

I religionssociologen Madeleine Sultán Sjöqvist avhandling av konvertit berättelser, *”Vi blev muslimer” Svenska kvinnor berättar: En religionssociologisk studie av konversionsberättelser (2006)* centrerar hon syftet kring hur de kvinnliga konvertiterna skapar mening kring sin konversion, det vill säga sin religiositet och sina positioner som muslimska kvinnor. Sjöqvists teoretiska sammanhang är religionssociologiskt och könsteoretiskt. I hennes avhandlingen anknyter Sjöqvist intervjumaterialet till fem samband, religion som meningssystem, konversionsberättelser, kön som en social konstruktion moderna samt senmoderna samhällen och religion i moderna och senmoderna samhällen. En del av avhandlingen ägnar sig åt att analysera informanternas förståelse av det muslimska familjelivet samt kvinnors inflytande och motsättningar mellan könen. Sjöqvist utgår från senmodernitetens villkor för att analysera informanternas berättelser som en motreaktion eller någon form av respons mot samhället. Sjöqvist menar att den religiositet som kommer till uttryck i avhandlingen är tolkat som en del av och som en reaktion mot det senmoderna livets villkor.⁷ Sjöqvists analys är intressant, det är dock inte en sådan ingång jag kommer ha i denna studie, snarare än att förutsätta informanternas konversion som en motreaktion, har jag som syfte att analysera vad deras

⁵ Ahrne & Svensson 2011, s. 165

⁶ Roald, 2004 s.

⁷ Sjöqvist, 2006, s.260-262

berättelser om majoritetssamhällets reaktioner säger om de normer som omfattas i senmoderna samhället, och hur de sedan hamnar i en mellanposition.

Ännu en studie av Madeleine Sultán om muslimska svenska konvertiter är *Choosing Islam: a Study of Swedish Converts.* ” *Social compass, (1999)*. Artikeln syftar till att illustrera de aspekter av vad det innebär att vara muslimsk konvertit i Sverige. Sultán diskuterar svenskars konversion till islam ur ett individuellt perspektiv. Konversionen förstås som en process som innehåller olika faser. Den religiösa identiteten formas gradvis under denna process. En fas som Sultán presenterar i konversionsprocessen är att människor känner sig dragna och lockade av vissa tankar och livsstilar inom den religionen i fråga. Sultán menar att för svenska konvertiter kan två attraktionsfärer markeras. Den ena är uppfattningen om kvinnlighet och manlighet samt den patriarkala kärnfamiljen. Den andra är uppfattningen om en stabil norm och regelsystem, främst den personliga moralen, samt idén om islam som den objektiva sanningen.⁸ Sultán beskriver i studien att en av informanterna lägger tonvikt på hur islam gör så att hon känner sig trygg i sig själv och sitt äktenskap⁹. Sultán påpekar även att vissa muslimer beskriver att de lockades till islam eftersom de fann distinkta och konsekventa regler- de upplevde islam som “rätt och logiskt” och som ett “perfekt system”. Reglerna i islam kontrasteras av konvertiterna mot den västerländska friheten i vilken de upplever att normer och riktlinjer till stor del saknas. Den sociala gemenskapen inom islam var också något som fascinerade konvertiterna, umgänge med muslimska bekantskaper ledde till växande nyfikenhet vilket ledde till mer seriösa studier av islam. Genom sin studie avser Sultán att visa hur sociala mekanismer är av betydelse för skapandet av en muslimsk identitet.¹⁰

Religionshistorikern Anne- Sofie Roald, har studerat norska, svenska och danska konvertiter. I *The Shaping of a “Scandinavian” Islam. I Women embracing Islam: gender and conversion in the West, Nieuwkerk (2006)* diskuterar hon hur flera skandinaviska konvertiter tenderar att integrera "skandinaviska värderingar" i sin uppfattning av islam. I den skandinaviska konvertitgemenskapen har Roald funnit en trestegs konverteringsprocess där fokus centreras kring tiden efter konverteringen. Denna konverteringsprocess behandlar primärt nya muslimers relationer och länksystem till den födda muslimska gemenskapen. Roald diskuterar de psykologiska aspekterna av processen och beskriver dess stadier som "kärlek", "besvikelse"

⁸ Sultán, 1999, s. 325

⁹ ibid, s.327-328

¹⁰ibid, s. 331-332

och "mognad". Vid diskussion av andra steget, "besvikelse" lyfter Roald fram viktiga aspekter som berör mina frågeställningar, det är hur konvertiten kan få känslan av att vara både "insider" och "outsider" i sitt eget samhälle. Precis som det är svårt att fullständigt identifiera sig med den invandrade muslimska gemenskapen har perspektivbytet gjort det svårt att helt identifiera sig med ens "ursprungsgrupp". Dessutom har Roald genom sin analys kommit fram till att det uppstår en diskrepans mellan majoritetssamhällets definition av konvertiten och hur konvertiten uppfattar och definierar sig själv. Diskrepansen mellan självuppfattning och personens sociala status, såsom den definieras av majoritetssamhällets syn på muslimer och muslimska konvertiter, resulterar i förvirring av ens egen identitet- en paradox. Roald uppger att i hennes erfarenhet med muslimska konvertiter är det märkbart att nya muslimer väljer att endera stanna inom det muslimska kulturparadigmet (att vara kulturkonverterare) eller, som andra generationens muslimska barn, utveckla vad hon kallar för "integrerade pluralidentiteter" där det råder en harmonisk transkulturell pendling mellan olika identitetsmönster. Roalds studier konstaterar att skandinaviska muslimska konvertiter upplever starka kulturella influenser både från den skandinaviska och den varierande muslimska kultursfären, de hamnar i någon form av mellanposition, med ena foten i majoritetskulturen och den andra i minoritet. Deras förståelse av islam verkar i efterhand resultera i något mittemellan dessa kulturella sfärer.¹¹

Jag nämner ovan enbart forskning om konversion till islam i nordisk kontext, dock finns det en större mängd studier av konversion och kvinnliga muslimska konvertiters situation i andra världsdelar. Det har även gjorts internationella studier om konversion till islam i västvärlden, jag väljer därav att lyfta fram de som berör muslimska konvertiter eftersom jag anser dessa studier vara av relevans i relation till mina frågeställningar och mitt syfte.

Universitetslektorn och religionsforskaren Kate Zebiri intervjuar trettiotal brittiska muslimska konvertiter i sin studie *British Muslim Converts: Choosing Alternative Lives (2008)*. Zebiri analyserar konversion som fall och undersöker det input konvertiter har för nationell västerländskt islamiskt tänkande och diskurs. Studien undersöker konvertiters unika potential att vara "kulturella förmedlare" mellan muslimer och icke-muslimer, samt deras förmåga att agera som en reformerande kraft. Såsom Sjöqvist diskuterar Zebiri bland annat hur konversionen ses som en motreaktion då konvertiter utmanar grundläggande värden och

¹¹ Roald, 2006, s. 48-52

normer i det västerländska samhället, bland annat individualism, jämställdhet och sekularism.¹² Zebiri konstaterar att konvertiterna är kritiska och ifrågasättande till hänseenden av brittisk kultur, konsumism, materialism, samt sexualisering av samhället. Zebiri beskriver motståndet som något som förkroppsligats i konvertiters dagliga liv; ”embodied in their daily lives”, med konsekvenser på bl.a. klädsel, socialt liv, och matvanor. Zebiri hävdar att många familjemedlemmar i de studerade fallen reagerar väldigt negativt på konversionen, många konvertiter möter en nedlåtande attityd, skepticism och mistänksamhet. Konstaterat att själva motståndet från familjerna avslöjar paralleller till samhällets synsätt på muslimer och islam i större utsträckning. Dessutom kritiserar konverteringen som en politisk otrohet och motstånd mot vad som tolkas som en desertering av ett civiliserat modernt liv, till en främmande kultur som anses vara primitiv, ociviliserad och barbarisk.¹³

I Margot Badran studie *Feminism and Conversion: Comparing British, Dutch, and South African Life Stories* (2006) undersöker hon muslimska kvinnliga konvertiters syn på islamisk feminism. Badran konstaterar att spridningen av konversion till islam, framförallt i västvärlden, är ett fenomen under det sena nittonhundratalet som fortsätter sin snabba tillväxt in i detta århundrade, med kvinnor som utgör det största antalet av dessa konvertiter. Ett parallellt fenomen är den globala framväxten av islamisk feminism, en diskurs, grundad i Koranen, som uttrycker fullständig jämställdhet och social rättvisa över den offentliga och privata sfären, och aktivismer baserade på detta. Badrans grundläggande argument är att i samband med att leva, tro och (kontinuerligt) lärande, kommer vissa muslimska kvinnliga konvertiter till islamisk feminism. Hon särskiljer tre faser: vägen till konversion, ögonblicket av omfamning och upplevelse efter konversion. Även om de tre kan ses som distinkta, bildar de också ett kontinuum, med de två första stegen som påverkar upplevelsen efter konversionen. I konversionsprocessen och upplevelsen efter konversionen tittar Badran på de relationella och rationella elementen, och sammanflätade frågor om handlingskraft och auktoritet, och i den komplicerade mixen finner hon “nycklarna” till att förstå konvertiters överväganden till islamisk feminism.¹⁴

3. Metod & material

¹² Zebiri, 2008, s. 2

¹³ Zebiri, 2008, s. 74-77

¹⁴ Badran, 2006, s. 192-194

3.1 Kvalitativa intervjuer

Valet av metod för denna studie är ett kvalitativt tillvägagångssätt, en icke-numerisk metod, vilket innebär att resultatet inte är ett resultat av statistiska processer eller andra kvantitativa insatser.¹⁵ Denna metod är tillämplig för denna studie eftersom metoden erbjuder insikt och förståelse av sociala och kulturella fenomen som är förknippade med den religiösa målgruppen som ska studeras (muslimska kvinnliga konvertiter). Detta möjliggör för forskningen att utveckla och analysera specifika och djupa aspekter och perspektiv om forskningsfrågorna och därmed omdana individuella upplevelser till användbara data.¹⁶ För att besvara frågeställningarna och få en heltäckande förståelse av studien, samlas data in från individuella intervjuer, dvs. förstahandsobservationer. Detta är användbar data eftersom det möjliggör intervjuer med en mängd olika muslimska kvinnliga konvertiter, vilket resulterar i olika svar beroende på ålder, bakgrund, levnadsförhållanden och geografisk kontext.¹⁷ De kvalitativa intervjuerna är därmed huvudkällan till data för den grundläggande forskning som genomförs i detta arbete. Syftet i att erhålla information från individuella intervjuer och inte en fokusgruppsintervju är för att inte limitera eller påverka deltagarnas svar, ifall denne skulle känna obehag i att dela med sig sina egna upplevelser. Därav användes individuella intervjuer som metod då uppsatsen baseras på muslimska kvinnliga konvertiter i Sverige, källorna utgicks från dessa upplevelser och erfarenheter. Jag kom i kontakt med deltagarna genom lekkamraternas krets, konvertit grupper online, muslimska församlingar och arbetsplatser. Fem av sex intervjuer skedde via Zoom med tanke på det geografiska avståndet. En informant befann sig i ett annat land och två i en annan stad. Deltagarna blev ställda en fråga (öppna frågor) i taget och fick utrymme att både svara och lägga till information ifall de ville göra det.

Som tidigare nämnt baseras material som analyserats för att besvara uppsatsens frågeställningar huvudsakligen på förstahandsmaterial som insamlats genom individuella intervjuer med muslimska kvinnliga konvertiter av olika åldrar och geografiska tillstånd. För att analysera materialet använde jag mig av metoden kodning, där jag kategoriserar och delar upp intervjufrågorna efter frågeställningarna, och sedan kategoriserar informanternas svar i olika

¹⁵ Henningsson 2017, s.18-20

¹⁶ Ahrne & Svensson 2015, s.10-11

¹⁷ Ahrne & Svensson 2015, s.103-104

teman/kategorier. Vid införandet av kodningen skapas relevanta kategorier där man kan göra utdrag av informanternas berättelser, d.v.s. materialet, markeras med ett + eller – för varje kategori. Hur starkt utdraget är kopplat till kategorin kan därmed även bedömas, varefter man ger utdraget värdet t.ex. +1 till -6. Kodning ger en meningskoncentrering, vilket bygger på att man genom denna metod drar samman informantens uttalanden till kortare formuleringar.¹⁸

3.2 Demografisk fakta

Muslimska kvinnliga konvertiter har intervjuats i denna undersökning för att besvara uppsatsens frågeställningar. Deltagarna är av olika åldrar och geografiska platser för att få en så stor omfattning som möjligt. Deltagarna som blev intervjuade var enbart kvinnliga men från olika åldersgrupper, just för att få en överblick över hur olika det kan se ut för de muslimska kvinnliga konvertiterna i Sverige. Min studie fokuserar på muslimska kvinnliga konvertiter med svensk etnicitet och bakgrund. Det vill säga, alla informanter är födda och uppvuxna i Sverige vars föräldrar är födda och uppvuxna i Sverige. Individerna som blivit intervjuade är mellan åldrarna 21-49 år . Informant 1 är en kvinna på 49 år som bor i Stockholm, hon konverterade när hon var 17 år. Informant 2 är 28 år och är idag bosatt i ett muslimskt land, hon konverterade när hon var 18 år. Informant 3, 27 år, konverterade när hon var 18 år, hon bodde i en tätort men har nu flyttat till en annan stad. Informant 4, 23 år och nybliven mamma, konverterade när hon var 21 år. Informant 5, även nybliven mamma, och informant 6 är båda 22 år. Informant 5 konverterade när hon var 19 år och informant 6 när hon var 21 år. I undersökningsresultatet är informanterna anonyma och kommer endast att benämnas med “informant 1, informant 2, etc.” som är baserad på den tidigare beskrivningen

3.3 Forskningsetik

Inom forskningskravets ramar bör samhället se till att individen skyddas. Det finns ett antal forskningsetiska principer som gäller inom humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning för att skydda individerna. Dessa principer konkretiseras inom fyra grundläggande krav:

informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet.

Informationskravet handlar om forskarens skyldighet att informera deltagarna om deras uppgift i undersökningen och dess syfte, samt vilka villkor som gäller för deras deltagande.¹⁹ Detta benämns och redovisas i informations- och samtyckesblanketten som informanten skriver

¹⁸ Steinar & Sved, 2014 s. 243-249

¹⁹ Henningsson 2017, s.115-118

under innan intervjun genomförs, det kan vara både fysiskt eller digitalt. Samtycket kan även vara ett uttalande från intervjupersonen. Det andra kravet, samtyckeskrauet, innebär att båda parter måste samtycka till deltagande i undersökningen.²⁰ Information kommer ges i blanketten om att informantens svar från intervjun enbart används i en C-uppsats i form av kvalitativa semistrukturerade intervjuer. Konfidentialitetskravet- informanten ska ges den högsta möjliga konfidentialiteten, vilket innebär att det är omöjligt för utomstående att identifiera enskilda individer- allt är anonymt. Kravet handlar även om att uppgifter bör förvaras på ett säkert sätt så att utomstående och obehöriga inte kan få tillgång till dem.²¹ Det kommer framgå i samtyckesblanketten under "lagringsform och skyddsåtgärder", där det tydliggörs att deltagarnas personuppgifter skyddas och därmed FÖRBLIR individen ~~förblir~~ anonym. Nyttjandekravet syftar på att de insamlade personuppgifterna enbart får användas för forskningsändamål. ²² Detta kommer att understrykas i blanketten, där det tydligt framstår att personuppgifterna endas bevaras tills ändamålet upphör och raderas därefter.²³ Det kommer även att anges i samtyckesblanketten att deltagande i forskningen är helt frivilligt och att informanten när som helst har möjlighet att återkalla sitt samtycke utan att ange förklaring eller få negativa konsekvenser.²⁴

4. Teoretiskt ramverk

Min intention är att studera muslimska kvinnliga konvertiters erfarenheter och subjektpositioner i det svenska samhället och i den muslimska gemenskapen, och inte religionen islam som sådan. Begreppet subjektposition är ett centralt begrepp i denna uppsats och kommer därmed preciseras kort i början av detta avsnitt. Begreppet konversion har även en central betydelse för denna studie. Det är således essentiellt att göra en distinkt förklaring av begreppet konversion, både som process och som begrepp. Jag kommer således presentera en definition av begreppet som jag avser använda i uppsatsen. Detta för att försöka förklara informanternas subjektposition i samhället i synnerhet till innebörden att konvertera. Vidare kommer jag använda mig av begreppet "den Andre" för att studera den transformerings som uppstår av att informanterna befinner sig i ett "oss" men övergår till "den Andre" i utvecklingen

²⁰ ibid, s.116-118

²¹ ibid, s. 116-118

²² ibid, s.116-118

²³ ibid, s.116-118

²⁴ Ahrne & Svensson 2015, s.62-63

av en egen identitet efter konversionen- samt för att analysera vilka inkluderings- och exkluderingsmekanismer/ drag som leder till andrafiering av svenska konvertiter.

4.1 Subjektpositioner

Ett centralt begrepp för uppsatsen är vad Ahrne och Svensson benämner som subjektpositioner, vilket beskrivs som ”det utrymme som människor kategoriserade på olika sätt ges för sitt agerande”. Begreppet kan jämföras med begreppet roll i som syftar på att en person kan ha flera olika positioner/roller. Begreppet subjektposition fokuserar däremot mer på positionens ramar inom en diskurs. Det är således alternativt att ha flera subjektpositioner utan att dessa kommer i konflikt, dock förekommer de olika positionerna inom olika kontext.²⁵

4.2 Konversion- som process & begrepp

En diskussion om konvertering är teoretiskt relevant för denna uppsats. Begreppet konversion har visat sig vara svårt att definiera. Historiker har periodvis presenterat konversion som en gradvis process men mer frekvent som en plötslig och total förändring i tro. Baer påstår att denna syn på konversion speglar nutida vetenskap inom religionsvetenskap som typiskt definierar konversion som en omedelbar transformation där "en fullständig uppdelning etableras i ett ögonblick mellan det gamla livet och det nya"²⁶. Dock har historiker på senaste tid ifrågasatt den summerade upplevelsen av konvertering. De hävdar att religiös konversion innebär både en händelse eller *flera* händelser och en gradvis utveckling, utvidgande dynamisk, men även en inkomplett process som är ständigt pågående.²⁷

Även om konversionen kan "komma till liv" genom av en särskild händelse (i fallet av islam *shahada*: trosbekännelse) som bara varar ett ögonblick, kan konverteringsprocessen som sådan ta flera år. Neiuwerks beskrivning av konversion instämmer med detta då hon beskriver konversion som en pågående process av religiös, social och kulturell transformation, och inte enbart en tillfällig upplevelse.²⁸ Det är denna process och beskrivning av konversion som väckt intresse idag bland forskare, att analysera den pågående och stegvisa processen där en individs eller grups övertygelse och praxis "muteras".

²⁵ Ahrne & Svensson 2011, s. 165

²⁶ Baer, 2014, s. 1-3

²⁷ Baer, 2014, s. 1-4

²⁸ Neiuwerk, 2006, s. 2

Bear betonar hur historiker beskriver konverteringsprocessen, bland annat till islam, i fyra kategorier: ackulturation, *adhesion* eller hybriditet, synkretism och transformation. Ackulturation beskrivs som den fas där religiös förändring följer med införlivandet av ett folk och dess territorium i ett socioekonomiskt system. Adhesion eller hybriditet beskrivs som när individen eller gruppen antar nya föreställningar och ny praxis och nya konventioner vid sidan av de gamla. Synkretism uppstår när konvertiten modererar eller kombinerar gamla och nya övertygelser, seder och praxis för att bilda en ny religiös syntes. Transformation är när konvertiter eftersträvar att totalt ersätta det gamla med det nya.²⁹ Bear beskriver transformation som att ta ett nytt sätt att leva i utbyte för det gamla, och ett "avsiktligt vändande ifrån lidande eller från en tidigare form av fromhet till en annan, en vändning som innebär en medvetenhet om att en stor förändring är involverad, att det gamla är fel och det nya är rätt".³⁰ Därav vänder sig konvertiter till en ny uppsättning av ideal som motiverar dem att transformera sig själva och sin omgivning. Således innebär transformeringen en vändpunkt till fromhet inom den egna religionen eller en "omvandling" från en religion till en annan.

4.3 "Den Andre"

Simone De Beauvoir introducerade begreppet "den Andre" som en konstruktion som motsätter sig och därigenom konstruerar "jaget". Begreppen "den Andre", "Andre" och "annanhet" har slagit rot i och olika studier inom olika forskningsfält.³¹ Jag kommer beskriva begreppet "den Andre" i relation till konvertiter då jag anser detta begrepp vara av relevans i denna uppsats eftersom islams "annanhet" befästs av den nya muslimens interna konversionsupplevelse och process. De muslimska kvinnliga konvertiternas förhandlingar av sina positioner med och i koppling till omgivningen måste därmed ses i ljuset av relationerna mellan jaget och "den Andre".

Både konvertiters och i synnerhet den vita konvertitens framträdande roll vilar ofta på premissen om kulturell kontrast. Sealy talar om ett väsentligt drag i diskursen och förmedlingen av vita muslimska konvertiter - draget av kulturellt hot sammankopplat med det fysiska hotet, d.v.s terror och våld. I en sådan bemärkelse blir konvertiten "den Andre" genom att flyttas från ett "oss" till ett "de". Verb som "omvandlas till" och "transformera" är förekommande begrepp i beskrivandet av denna process, eftersom fokus sätts på idén om en

²⁹ Baer, 2014, s. 5-10

³⁰ Bear, 2014, s.10

³¹ Brons, 2015, .69

dramatisk förändring. Köse kategoriserar negativa reaktioner från konvertitens omgivning i kulturellt, religiöst och socialt motiverade motstånd – föräldrar kan reagera negativt och reaktioner kan i vissa fall vara ett motstånd till att sonen/dottern ”förråder” den egna kulturen eller nationen genom att ha gått över eller konverterat till den kulturella ”Andre”. “Min pappa kände att jag genom att konvertera till islam hade förringat drottningen och förkastat att vara brittisk. Och det kränkte honom väldigt mycket” berättar en informant i Köses studie³². Sealy tar upp ett annat exempel på familjereaktion i en brittisk kontext och menar att "Den Andre" många gånger skapas genom att kontrastera det faktum konvertiterna till islam kom från kristen bakgrund, vilket därmed skapar en mer direkt kontrast mellan Storbritanniens kristna arv och islams “främmande” och mer öppna religiösa närvaro. Sealy kontextualiserar "Den Andre" genom att dra exempel från artiklar där “othering” sker redan i etableringen av före- och efterberättelser, där konvertiter har kommit från "normala", "vårdande" hem. Han poängterar dock att kristendomen i dessa artiklar positioneras mer som en kulturell, arvsetikett med en sund moralisk känsla och grund mer än en religiös sådan. Vidare exemplifierar Sealy hur konvertiten framställs som “Den Andre” i brittiska artiklar.

Samantha Lewthwaite, who became known as the “White Widow”, generated a great deal of media interest both reporting on and trying to explain her activities and conversion. This contrast is continually emphasized as part of how she is labeled. We are told, for example, that she was “just an average British girl”, an “ordinary English school kid” or “angel-faced British girl” who had a “seemingly conventional upbringing”. In this way, her “Britishness” or “Englishness” is attached to normalness. Then, however, she undergoes a “transformation”, following which she “wed [Germaine Lindsay, one of the London 7/7 bombers] within months”; she “went to school in Aylesbury before converting to Islam and marrying one of the 7/7 bombers”³³

Sealy menar att Samanthas "brittiska" eller hennes nationalitet refereras till som “det normala” och är därmed knuten till en föreställning om normalitet och vad det innebär. Sedan genomgår hon en "transformering", varpå hon "gifte sig inom några månader"; "gick i skolan i Aylesbury innan hon konverterade till islam och gifte sig med en av bombplaneraren 7/7".³⁴ Sealy understryker hur direktheten och snabbheten framhävs både genom användningen av *within* (inom) och även i själva meningskonstruktioner i beskrivningen av Samanthas situation. Sealy

³² Köse, 1996, s. 137

³³ Sealy, 2015, s.201

³⁴ Sealy, 2015, s.200-204

menar att det är på sådant sätt brittiska konvertiter till islam ompositioneras som "den Andre". Han menar att detta liknar muslimernas fall mer generellt, men gör därmed en viktig poäng med att förklara att det hot de (muslimer i allmänhet) representerar ges ytterligare dimensioner genom att de framställs som konvertiter och därmed framställs de som ett särskilt slags fysiskt och kulturellt hot. Således är de omedelbart placerade i en redan etablerad "annanhet", samtidigt framhävs fenomenet om konversion till islam som ett potentiellt hot, vilket resulterar till övergången från ett "oss" till "Den Andre".³⁵

5. Bakgrund

Denna studie handlar om kvinnliga muslimska konvertiter. Studien är om konvertiters olika faser, deras resa samt deras förhållningssätt till sin nya identitet i relation till det senmoderna samhället och den befintliga muslimska gemenskapen. Detta bakgrundsavsnitt kommer behandla konversion till islam och vad det innebär att vara kvinna och konvertit. Av relevanta bevekelsegrund kommer detta avsnitt även ge en övergripande och kortare beskrivning av islam som livshållning. Jag är därmed medveten om att den beskrivningen av islam som livshållning enbart är ett av många sätt att som en muslim kan förhålla sig till islam och att det finns flera grupperingar, grenar och inriktningar som kan ha en annan föreställning och förståelse av islam.

5.1 Att konvertera till islam

Konversion analyseras i all högre grad som en pågående process som sker i flera stadier och som vanligtvis upplevs som en betydande omvandling av religiösa, sociala och kulturella aspekter av det dagliga livet³⁶. Första steget till att bli muslim är att säga trosbekännelse, *shahadah*, inför två muslimska vittnen- vilket är islams första pelare. Det är en förklaring på arabiska att det inte finns någon Gud utom Allah och att Muhammed är Guds budbärare, när *shahadah* sägs inför vittnen markerar det individens formella inträde i islam och den muslimska gemenskapen.³⁷

Det finns en pågående diskussion bland forskare som inte bara handlar om den nominella konverteringen utan även andra essentiella och nödvändiga förändringar som måste ske och införlivas i ens vardag för att bli "kvalificerad" för att kallas för muslim, eftersom islam

³⁵ Sealy, 2015, s.200-204

³⁶ Neiuwerk, 2006, s. 6-7

³⁷ Britannica, 2022.

handlar till stor del om en praktiserande livsstil och *din*³⁸. Diskussioner bland forskarna handlar således om hur den nya muslimen bör utföra *sala-* den rituella bönen som bes fem gånger om dagen, *zakat-* att betala den årliga allmoseskatten och fasta under månaden *ramadan*, dessa är tre andra pelare inom islam³⁹. Neiuwerk menar att konversion till islam förkroppsligas genom att konvertiten inkorporerar nya kroppsliga metoder som hänför sig till bön, fasta och även mat. Därtill ändras även många gånger viktiga identitetsmarkörer, såsom namn (dock ej obligatoriskt) och utseende, bl.a. bärandet av hijab, eller ibland niqab. En annan fråga i debatten om huruvida man kan eller inte kan betraktas som muslim är om man konsumerar alkohol och äter fläsk och icke-halalslaktat kött, vilket även gäller muslimer som är födda inom religionen. Det är dock av stor vikt att notera att både konvertiter och födda muslimer skiljer sig i praktiken i nivån av engagemang och drivkraft.⁴⁰ Dessutom leder konversion ofta till förändring inom sociala och kulturella sedvänjor, till exempel sådana som är relaterade till firande av olika högtider eller kontakter med det motsatta könet. Nieuwkerk kontrasterar att dessa förändringar är många gånger grunden för skapandet av ständiga problem med ursprungsfamiljen.⁴¹

Allievi särskiljer olika attraktioner för de olika konverterings "vägarna". Det är just islams breda spektrum av erbjudanden- ideologiskt, religiöst och i ortopraxi- som frambringar dess dragningskraft till många konvertiter. För de politiskt benägna konvertiterna ger islam en "spiritualisering" av politiken, medan den "relationella konvertiten" dras till allmänna aspekter av relation som att exempelvis tillhöra eller ansluta med en annan kultur eller vara en del av en gemenskap. "Rationella konvertiter" antar och omfamnar en mer specifik islamisk diskurs, för de uppfattas islam som okomplicerad, enkel och rationell. De mystiskt lagda konvertiterna attraheras av suftraditionen inom islam. Neiuwerk indikerar däremot vikten av att inte essentialisera islam utan att systematiskt analysera vad och vilka delar av islam som erbjuds olika grupper av konvertiter vid olika tidpunkter.⁴²

För vissa konvertiter är omvändelsen radikal, andra går igenom en långsam och gradvis transformation av aspekter i fråga om sin identitet, praktik och livshållning. Roald presenterar en ganska förekommande trestegsprocess hos europeiska konvertiter. De olika stadierna

³⁸ "I islamisk terminologi hänvisar ordet till det sätt att leva som muslimer måste anta för att följa gudomlig lag, som omfattar övertygelser, karaktär och handlingar" (Gardet, 2012)

³⁹ Nieuwkerk, 2014 s.667–686

⁴⁰ Nieuwkerk, 2014 s.667–670

⁴¹ Neiuwerk, 2006, s. 6

⁴² Neiuwerk, 2006, s. 7

betecknas som "kärlek", "besvikelse" och "mognad". I den inledande fasen tenderar många konvertiter att vara känslomässigt besatta av islam och vill utöva och känna till alla detaljer av genusfrågor och konversion till islam i väst inom de islamiska principerna. Det andra steget är djupt kopplat till en känsla av besvikelse över födda muslimska beteenden och idéer, vilket resulterar i att vissa konvertiter vänder sig bort från islam. Under det tredje stadiet, beskrivet som mognad, söker många nya muslimer efter nya förståelser av islamiska idéer och perspektiv i enlighet med de respektive kulturella sammanhang de lever i ⁴³.

5.2 Kvinnliga konvertiter

Såsom begreppet konversion är begreppet kön även kontroversiellt och omdebatterat. Konversion och genus sammanlänkas på olika stadier och nivåer. Jansen konstaterar att könsiffror i fråga om kvinnors och mäns olika deltagande i olika nivåer i konversionsprocessen har visat att det är många gånger fler kvinnor än män som konverterar till islam⁴⁴, likaså visar Badrans studie⁴⁵. Detta får mig att fundera över resonemangen bakom detta och hur det är sammankopplat till de olika positioner kvinnan och mannen har i samhället. Jansen hävdar att konversion till islam bland kvinnor i väst kan sporra till sensitivitet och starka reaktioner bland konvertitens omgivning. Hon menar att genom att korsa religiösa och etniska gränser stör man i allmänhet traditioner vilket i sig kan skapa fientlighet. Att kvinnliga konvertiter kan väcka ännu starkare och vassare reaktioner eftersom traditioner många gånger konstruerar kvinnor som karaktärer och "symboler för etniska och religiösa gränser" ⁴⁶. Kvinnors konversion till islam uppväcker således hårda strider eftersom genusfrågor har varit nyckeln i konstruktionen av "den andre" mellan "islam" och "väst". Därmed utsätts kvinnliga konvertiter ofta för en ständig fientlighet och avsky. En västerländsk konvertitet beskriver det själv som att "Folk stirrar på dig för att de ser att du är vit. Kanske är orsaken till aggressionen just detta; du är en förrädare mot rasen."⁴⁷.

Konstaterat att genus är en avgörande fråga vid konversion till islam, hävdar Sultán, som tidigare nämnt, att kvinnliga konvertiter i Sverige är synnerligen attraherade av islamiska föreställningar om manlighet och kvinnlighet och islams tydliga moraliska gränser och regler.⁴⁸ Denna observation bekräftas även av Neiuwerk hos holländska konvertiter. Likaså teoretiserar

⁴³ Neiuwerk, 2006, s. 4-6

⁴⁴ Jansen, 2006 s.2-3

⁴⁵ Badran, 2006, s.192

⁴⁶ Jansen, 2006 s.3

⁴⁷ Jansen, 2006, s.3

⁴⁸ Sultán, 1999, s. 325

Hofmann rimligheten i islamiska föreställningar om familjen och konstruktionen av maskulinitet och femininitet för tyska kvinnliga konvertiter. Wohlrab-Sahr drar en parallell mellan konversion och biografiska upplevelser. Sahr definierar konvertering som en bildlig metaforisk transformationen av krisupplevelser. I sin studie observerade Sahr tre olika problemområden som transformerades genom konvertering till islam. Den första typen rör frågor om sexualitet och könsrelationer. Sahr beskriver att kvinnliga konvertiter informerat att de tidigare upplevt känslor av "personlig devalvering" i relation till sexualitet och könsnormer. Flerfaldigt nämns problem som skilsmässa, promiskuitet samt sexuella relationer med män från marginalgrupper.⁴⁹

En viktig aspekt att notera när det gäller kvinnor och konvertering är Hofmanns observationer vid studerandet av kvinnliga konvertiter och frågor om kön i Tyskland. Hofmann illustrerar kvinnlig konversion mot bakgrund av individualiseringsprocessen. Hofmann hävdar att processen med kvinnlig individualisering visar brister och motsägelser. Hofmann menar att kvinnor är starkt knutna till familjen, vilket hon förknippar med värderingar och termer som "belonging" och "connectedness". Dessa gemenskapsvärderingar avviker något från dominerande och rådande "moderna" värderingar som rationalitet, individualitet och individuell beslutsamhet. Hofmann menar att kvinnor möter motstridiga förväntningar i olika faser av livet. De uppfostrar och växer upp med ideal och standarder att vara personlig och individuellt oberoende men förväntas lägga detta åt sidan när de väl bildar familj. När kvinnor i moderna samhällen bestämmer sig för att stanna hemma när de får barn, upplever de en brist på respekt för ett sådant beslut av samhället. Relevansen av att nämna detta är att det är just sådana frågor, om familj, äktenskap och relationer mellan könen som prioriteras när det kommer till konversion till islam i väst. Denna representation av muslimska värderingar erbjuder tydliga koncept om äktenskap och moderskap, vilket många kvinnliga konvertiter finner vara bristfälligt i västvärldens värderingar och samhälle i stort. Hofmanns observationer har en betydande roll för förståelsen av skandinaviska konvertiter. De anammar begreppet "jämlighet" eftersom det innefattar idealet om lika möjligheter, men avvisar samtidigt definitionen av kvinnor och män som "jämsladda", i motsats till västvärldens syn på man och kvinna.⁵⁰

5.3 Islam som livshållning

⁴⁹ Neiuwerk, 2006, s. 7-9

⁵⁰ Neiuwerk, 2006, s. 7-9

Islam är en monoteistisk religion som har sitt ursprung i den arabiska halvön på 700-talet. Den är baserad på profeten Muhammeds läror och Koranen. Muslimer tror på en Gud, Allah, och följer en uppsättning sedvänjor och övertygelser som är kända som Islams fem pelare. Dessa pelare inkluderar trosförklaring (*shahada*), dagliga bönen (*salat*), välgörenhet (*zakat*), fasta under månaden Ramadan och att göra en pilgrimsfärd till den heliga staden Mecka (*hajj*). Som livsstil betonar islam vikten av att leva ett liv som styrs av religionens lära. Detta kan inkludera att utöva dagliga ritualer som att be och fasta, såväl som att följa de moraliska och etiska principer som anges i Koranen. Detta kan också innebära att leva ett blygsamt och ödmjukt liv och att behandla andra med vänlighet och respekt. Som identitet är islam en central del av en persons självkänsla och mer av en livsstil. Muslimer ser ofta sin religion som en avgörande aspekt av vem de är, och den påverkar många aspekter av deras dagliga liv från värderingar, principer, beteenden o.s.v- från hur de klär sig och maten de äter, till hur de interagerar med andra och hur de ser på världen. För många muslimer är deras tro en källa till styrka, vägledning och gemenskap, och den spelar en viktig roll för att forma deras identitet.⁵¹

Inom islam betyder ordet "*deen*" (ibland stavat "*din*") "religion" eller "livsstil". Det hänvisar till det fullständiga sättet att leva som föreskrivs av islam, inklusive inte bara religiös tro och sedvänjor, utan också de moraliska och etiska principer som muslimer förväntas följa. *Deen* används ofta för att hänvisa till det övergripande systemet av övertygelser och sedvänjor som utgör islam, och det ses ofta som ett heltäckande sätt att leva som omfattar alla aspekter av en persons existens. I Koranen framhålls begreppet *deen* som en central aspekt av den islamiska tron. Det används ofta för att referera till religionen islam som helhet, och det beskrivs som vägen som leder till Gud och till paradiset. I denna mening ses *deen* som det yttersta målet för en muslims liv, och det är något som bör eftersträvas av hela sitt hjärta, sinne och själ.⁵²

6. Empirisk beskrivning och analys

6.1 Undersökningsresultat

Jag vill betona vikten av att förstå att olika svar och erfarenheter grundar sig en hel del på vilken miljö och under vilken tidsperiod informanten konverterade, ett svar från någon som konverterat för flera år sedan kan skilja sig markant från ett svar från någon som konverterat

⁵¹ Britannica, 2022.

⁵² Gardet, 2012

för inte så många år sedan. Samhället är i en ständig utveckling, vår uppfattning och syn på olika fenomen och ideér såsom religion, särskilt islam, är därmed även i ständig utveckling. Informant 1 konverterade för 32 år sedan, en tidsperiod då digitalisering och internet inte var lika tillgängligt, begripligt, eller avancerat som idag. Informant 1 som konverterat för 32 år sedan har därmed av olika bevekelsegrund inte upplevt eller haft samma svårigheter eller erfarenheter som någon som konverterat för 2-3 år sedan, just eftersom (1.) tidsramen mellan identiteten före och efter konversionen, och (2.) att man konverterat inom en annan tidsperiod där samhället såg annorlunda ut. Sammantaget är media en samhällsförändring som idag har en central roll i våra liv. Såsom informant 1 beskriver det

Jag lånade böcker, koranen på svenska, trots att det inte alls fanns många böcker om islam på den tiden, och om det fanns så var de på engelska och jag var inte riktigt bra på engelska...man utsattes inte för språket på samma sätt som man gör idag... sen kunde man inte heller använda internet som idag och bara söka (Informant 1)

Den övergripande frågeställningen för denna studie rör subjekspositionerna konvertiterna har i relation till det svenska samhället och omgivningens reaktioner på deras nya religiösa identitet, och hur de förhandlar sina positioner i relation till den muslimska gemenskapen och det svenska samhället. Det bör även påpekas att deltagarna i studien har olika bakgrund, livssituation, förutsättningar och familjeförhållanden, vilket resulterar i att deras förhandlingar med omgivningen och deras subjekspositioner på många sätt skiljer sig från varandra. Det finns emellertid ett mönster i de möten mellan konvertiten och andra som ger mening åt konversionen (mellan konvertiten och omgivningen) i relation till vissa normer och idéer av och i det svenska samhället, som framförallt visade sig röra kvinnans samhällsposition och religion i stort.

6.2 Ny muslim i samtida Sverige

För att veta vilken subjeksposition målgruppen har i relation till Sverige utförde jag individuella intervjuer. Deltagarna hade olika berättelser, och så även kring hur "svårt" eller "enkelt" det var för dem att utöva islam i Sverige. Det fanns många likheter och gemensamma svar, men även markanta skillnader i deltagarnas inställningar och den subjeksposition de kan sägas inta som kvinnlig konvertit i Sverige. Detta kan bland annat grunda sig i hur länge sedan informanten konverterade, hur gammal hon var vid konversionen och vilka erfarenheter hon har hunnit erfar från den tiden tills idag. Informant 1 kom i kontakt med islam när hon var 17

år, idag är hon 49 år. Hon blev intresserad av religionen genom en diskussion hon hade med ett par muslimer om Big Bang “Ni kallar det för energi, vi kallar det för Gud” sa de... det väckte en tanke, det var liksom där det började”, berättar Informant 1. Informant 2, 28 år, har nyligen flyttat till ett muslimskt land, hon konverterade när hon var 18 år. När jag frågar vad som känns mest rätt med islam, svarar hon att hon genom islam finner en rättvisa i allt, men det som kickade igång intresset var hennes religionslärare i gymnasiet:

Hon var inte muslim själv, men hon pratade om islam som om det vore den finaste religionen i världen. Det fick mig att tänka över det man hör på TV och radio... bara IS , Al Qaida och terrorbrott, så hon fick mig att bli intresserad...och jag konverterade sen då när jag var 18 år (Informant 2)

Något informant 1, 2 och 3 har gemensamt är att de var ateistiska och väldigt “anti-religion” innan sin konversion, specifikt mot religionen islam. Många gånger var det för att de ansåg det vara en kvinnoförtryckande religion:

Jag hade inga muslimer runt om kring mig, jag växte upp i ett överklassområde i Stockholm med bara etniska svenskar, jag hade liksom inte exponerats för islam så mycket... jag hade alltid en föreställning om att det var en kvinnoförtryckande religion (Informant 2)

Jag tyckte religionen var så barbarisk... sjal och sånt det skulle aldrig finnas på mitt huvud ...jag var väldigt emot islam i början, som svensk uppvuxen i det här landet, med islamofobi... den negativa inställningen man läste om och kvinnoförtrycket... det påverkade min syn på islam (Informant 1)

Informant 3, 27 år, var bosatt i Södertälje, ett område där många är Syrisk-ortodoxa, informanten menar att där råder det väldigt islamofobiskt hat mot muslimer i det området

Jag hade väldigt många fördomar om islam just eftersom jag hängde mycket med syrianer som var syrisk-ortodoxa... de var väldigt religiösa kristna och Södertälje är ganska känt för att vara ett område som är väldigt islamofobiskt (Informant 3)

Informant 4, 23 år och nybliven mamma konverterade för i 2,5 år sedan, det tog 2 månader för henne att konvertera efter att ha läst koranen

Jag ska läsa koranen för att hitta motsägelser tänkte jag...ju mer jag läste så öppnades mitt hjärta upp, det var något speciellt med den texten...det var på det spåret jag konverterade (Informant 4)

Informant 5 & 6 är båda 22 år, informant 5 konverterade när hon var 19 år och informant 6 när hon var 21 år.

Jag hade lite muslimer i min omgivning och blev lite intresserad, sen gick det ganska snabbt jag fick kontakt med andra som sökte islam och det gick därifrån... vi lärde oss om islam tillsammans (Informant 5)

Jag blev nära en muslimsk tjej i universitetet.....jag var redan sökande, jag vet inte riktigt efter vad, men jag kände typ en tomhet, vi hade många djupa konversationer om religion och islam...det var så det började (Informant 6)

6.2.1 Kvinna och muslim i relation till det omgivande samhällets normer

När jag frågar informanterna om hur de ser sig själv som kvinna och muslim i relation till det omgivande samhällets normer för hur man ska vara som kvinna, säger informant 1 att det kan vara svårt och förvirrande, speciellt om man bär slöja och har täckande klädsel

Det kan vara förvirrande, för man ska ju vara snygg och...jag känner mig inte mindre vacker för att jag har sjal, utan jag tycker det är fint med sjal, jag tycker det handlar mycket om vad man utstrålar (Informant 1)

Jag får höra att jag inte är samma gamla...för jag inte klär mig på ett visst sätt, för att jag inte tar ett glas vin eller klär mig på samma sätt...men det är mer den här yttre fasaden som har ändrats lite...men inne är jag fortfarande samma (Informant 3)

Informant 5 förklarar att hon är medveten om "att folk tycker illa om mig och har sina åsikter om hur jag klär mig" och menar att "samhället och folk i samhället är nog det största motståndet". Hon uttrycker även en osäkerhet i form av hon i vissa situationer kan känna sig otrygg när hon vistas i stan

När jag befinner mig i stan så känner jag att folk tittar och följer mig med blickarna...när jag går ut min son och någon skulle säga någonting, då kan jag känna mig otrygg då jag inte vet vem människan är och har med mig mitt barn som jag måste skydda (Informant 5)

Informant 1 beskriver att sjalen inte gör henne mindre vacker, främst för att det är det man utstrålar "inifrån" som har större betydelse för henne, men hon uttrycker oro för sin dotter och den yngre generationen:

Någon yngre skulle nog finna det svårare, som min dotter. Eftersom man i dagens samhälle sminkar sig så mycket och måste se modern och snygg ut, klä sig utmanande och ha en viss typ av kropp. Det är så himla viktigt för de yngre, jag tror det är mycket svårare att vara ung och muslim nu... undermedvetet får man det budskapet att man inte duger genom alla dessa appar (Informant 1)

Det finns något särskilt anmärkningsvärt i den kopplingen informant 1 gör mellan att begreppen "modern", "snygg" och "muslim". Informant 6 talar om hur det i västerländska samhällen finns en dominerande världslig norm där europeiska kläder anses vara moderiktiga. Den europeiska klädseln, även i Sverige, ska många gånger få tillstånd och godkännande i samhället och i arbetsplatser framför ens egna anpassade ideal.

Varför kan inte slöja vara del av en klädsel som är modern, elegant och businesslike?
Det är ironiskt att man ska få klä sig fritt, men att man inte passar in så fort man avviker från normen (Informant 6)

Informant 2 talar om hur det ibland kan förekomma kommentarer som ifrågasätter hennes frihet och fri vilja, hon menar att om man klär sig "islamiskt" så är det många gånger förknippat med en form av förtryck och ett påtvingande. När jag frågar hur sådana kommentarer kan låta berättar informant 2 att det kan vara att man ifrågasätter ens fri vilja, där man menar att man gjort valet för någon annan: "Har du blivit muslim för din man är det? eller "vem har tvingat på dig de kläderna?... som att man helt plötsligt inte kan välja själv".

Det finns således en brytningspunkt mellan att vara muslim eller klä sig som en muslim och att samtidigt bo i ett västerländskt samhälle. Informanterna upplever att man inte kan vara "modern" och muslim, eller "normal" och muslim eftersom det, enligt dem, råder en "svenskhetsnorm" i vad som anses vara det "normala" i det yttre, d.v.s. det synliga, menar informanterna. Fyra informanter säger att de konstant ifrågasätts om de är svenskar på grund av att de bär slöja, det finns alltså, enligt dem, något i den muslimska klädseln som inte går att sammanväva med den dominerande svenskhetsnormen för hur en svensk bör se ut.

Informant 2 uttrycker att det finns en defekt i samhället i sig, och menar att samhället inte har gett samma möjligheter för den muslimska gemenskapen att öppna samfund och organisationer, eller skapa samlingar på samma sätt som andra grupper och religioner. Hon menar att den stora utmaningen ligger i själva rätten till att utöva sin religion i Sverige. Att ha rätt och stöd till sådana grundläggande faktorer för en gemenskap i ett välutvecklat land som Sverige borde vara en självklarhet, men är dessvärre en stor utmaning, menar informant 2:

Bortsett från det vardagliga förtrycket och de mikroaggressionerna som människor har, t.ex. att bara be på sin arbetsplats, eller samlingslokaler och moskéer att gå till..jag tycker det är konstigt att sådant inte finansieras statligt för att skapa sådana samlingsplatser. Jag upplever att man stöttar andras religiösa församlingar o.s.v. så blir det skevt när en så stor pass del av befolkningen är muslimer men inte får stödet (Informant 2)

Informant 6 är på samma spår som informant 2, och menar att anledningen till varför vissa kan befinna sig i ett "mellanförskap" grundar sig i att den muslimska gemenskapen inte får det stödet eller att den generellt sätt inte finansieras på samma sätt som mycket annat. Hon menar att mycket stängs ner och tar upp den senaste valrörelsen där politiker och partier öppet uttryckte starkt motstånd och ville stänga just muslimska skolor. Informant 6 menar att det blir svårt att hitta fram till den muslimska gemenskapen som konvertit, när det är mycket som inte tillåts eller behöver läggas ner eftersom det inte får ekonomiskt stöd av staten:

Jag tycker att det handlar om bilden det svenska samhället och våra politiker har om islam, man stänger ner muslimska skolor, drar bidragen från våra samfund och organisationer, man vill inte finansiera något om det har med muslimer att göra...hur ska man hitta sig fram till den muslimska gemenskapen? när den i första hand försöker tystas ner och raderas av staten och samhället (Informant 6)

6.2.2 Svenska värderingar i relation till de muslimska

Trots dessa skiljelinjer mellan islam och "svenskhetsnormen" i fråga om det yttre ser informant 1 & 2 fortfarande sig själva som svenskar, de menar att trots att deras klädsel avviker från den normala svenskens, stämmer många av de svenska värderingarna överens med de muslimska, enligt kvinnorna. Informant 1 och 2 hade således liknande svar vid frågan om de ser sig själva som svenskar och hur detta påverkar deras muslimska identitet i ett land som Sverige

Jag ser mig själv som svensk, men jag tvivlar om andra gör det.. det är många som kommer fram och frågar "kan du svenska?"... jag har folk som frågar om jag är från Syrien eller Turkiet, men jag känner mig väldigt svensk och jag tycker att jag har väldigt många svenska värderingar och uppfattningar, jag tycker att mycket går ihop med islam, förutom alkohol och lösheten... när det kommer till intima relationer, det är just de två stora grejerna som inte går ihop med islam (Informant 1)

Jag ser mig själv som svensk, men jag tror inte att andra gör det, men jag personligen ser det inte som en konflikt att jag har en annorlunda religion, Sverige är fortfarande mitt land, jag har vissa värderingar som jag tror är normen för de flesta svenskarna, exempelvis barnuppfostran, matkultur till viss del också... jag tycker inte att det är ett problem att förhålla mig till min muslimska identitet i ett svenskt samhälle, utan jag upplever mer att andra ser mig som ett problem (Informant 2)

Informant 1 och 2 resonerar på samma sätt när det kommer till att se sig själv som svensk i relation till omvandlingen och den nya identiteten. De ser sig själva som svenskar, men motståndet och ifrågasättandet av deras svenskhet kommer är från utomstående. Kritiken, menar de, grundar sig i deras klädsel, de bär slöja och för den "normala" etniska svensken verkar det inte gå att associera sådan klädsel med svenskhet. Enligt kvinnorna är det där konflikten uppstår. Det finns ett mönster i informanternas svar, av att uppleva sig bli ifrågasatt om man är svensk på grund av det yttre avviker från det normala, vilket de menar tyder på att det finns en förutfattad mening av hur en svensk ska klä sig eller se ut. Avviker man från detta blir man per automatik något annat än svensk, men inte bara när det gäller det. yttre, utan även när det gäller värderingar och principer

Så bara för att jag har andra värderingar så känns det inte som att svenskar anser att jag är svensk... så mycket av det där har försvunnit... jag identifierar mer som muslim idag och undviker att tänka vilket land jag härstammar ifrån (Informant 3)

Informant 3 och 6 hade en annorlunda inställning, för dem har mycket av det svenska försvunnit. Man kan säga att detta grundar sig i reaktionerna, som de mött från omgivningen:

Jag ser inte mig själv som svensk. Det har försvunnit väldigt mycket...jag brukar säga det ganska ofta...att förstå gången jag kände mig som invandrare i mitt egna land var när jag tog på mig slöja... även svenskar tittar på mig ibland och frågar vilket land jag kommer ifrån...sen är det många som höjer på ögonbrynen och ser att man är svensk och har på sig slöja (Informant 3)

...man känner att det är mycket som försvinner ändå... men just eftersom svenskarna i min omgivning tagit mycket avstånd, det blir en naturlig reaktion att man känner sig mindre svensk på något sätt (informant 6)

Informant 4 & 5 var något i mellan de ovanstående svaren:

Jag firar inte högtider som svenskar gör, jag lever inte som svenskar gör, jag går inte upp i helgen som svenskar gör, man är svensk, men den svenska kulturen är inget jag anammar, jag lever islamiskt och gör det jag mår bra av...min identitet som svensk och muslim går inte så bra ihop känner jag, däremot finns det en hel vett och etikett man lär sig som svensk, att man är lite för sig själv, den svenskheten finns kvar i mig (Informant 4)

Jag har förändrat mina kläder, mitt umgänge, och tagit avstånd från saker jag brukade göra, och varje sak har varit en stor grej, att täcka sig, sluta fira jul...man lämnar mycket av det "svenska (Informant 5)

Informanternas svar visar att de vissa upplever att det finns ett motstånd från det svenska samhället, särskilt den vita svensketsnormen gentemot muslimska kvinnliga konvertiter. Att vara etnisk svensk och muslimsk konvertit i ett västerländskt samhälle resulterar många gånger till ett bemötande genomsyrat av avstånd och ifrågasättande. Dessutom finner informanterna en svårighet och utmaning i att integrera sig i sitt eget land efter konversionen, informanterna menar att detta uppstår just eftersom man anammat delvis andra värderingar. Informant 5 talar

om hur det idag förväntas mycket av den svenska kvinnan, att hon ska jobba, vara mamma, ha ett större ansvar i hemmet m.m. Gör man inte detta som kvinna, är man på något sätt misslyckad menar hon, hon menar att man på så sätt upplever en känsla av att man inte är en del av samhället, eftersom man inte jobbar och betalar skatt

... jag är hemmafru och hemmamamma, mitt enda ansvar är att ta hand om hemmet, då är det en stor skillnad eftersom man ser på mig som att jag inte är lyckad, trots att jag är nöjd, men någon annan kan tycka att det är konstigt att jag inte vill jobba, eller till och med fel av mig (Informant 5)

Informant 3 och 4 delar samma åsikt. Eftersom att de anammat det traditionella så blir det per automatik avvikande från det "normala" i samhället, båda uttrycker att de har möjligheten att arbeta om de vill, men att när de av ren fri vilja väljer att inte göra det upplever att de bemötts av kritik och ett motstånd från samhället

Jag känner mig väldigt avvikande från svenska samhällets normer, jag har anammat lite av det traditionella...att jag gärna ser att det är mannen som ska vara försörjaren, att man har olika plikter men fortfarande är jämlika... jag trivs i det äldre traditionella... jag har inga problem med att plugga och jobba det gör jag gärna, men jag vill vara hemmafru och det tillhör inte normen hos svenskar... det gör att man inte passar in i det svenska samhället längre, det kan även bli väldigt dömande ibland där människor ser ner på en som att man fått ett mindre värde helt plötsligt (Informant 3)

I Sverige tycker man att alla måste arbeta, jobbar man inte så är man en liten nolla, man måste jobba och bidra på det sättet, men inom islam är jag ärad och respekterad, jag behöver inte jobba, jag *kan* om jag *vill*, men jag behöver inte. Det är en rättighet jag har. Det går inte riktig ihop med hur Sverige fungerar, man tycker det är förtryck o.s.v, vilket är konstigt... hur kan man tycka att det är förtryck att inte få jobba, det är en lyx att inte jobba! (Informant 4)

Informant 5 och 6 förknippar utmaningarna med framtid och arbetsliv, att det kan uppstå motgångar och motstånd från samhället eftersom man klär sig på ett visst sätt

Att få jobb är det svåraste, man vill kanske inte anställa någon med slöja, men om man kollar på människan bakom så kanske man hade fått en chans (Informant 6)

Informant 5 delar samma uppfattning men betonar även rätten till att utöva sin religion på arbetsplatser, samt rätten till ett andrum. Hon menar att det kan vara svårt i ett svenskt samhälle som har regleringar och specifika tider man måste anpassa i arbetstiderna, som kan hindra en från att utöva bön

Det är tufft...någon som vill jobba och bär *niqab* eller slöja...täckande klädsel, man passar inte in alla jobb, men även bönen, att man vill be på arbetstid, det är inte alltid välkommet på alla arbetsplatser, det blir en stor utmaning, eftersom man inte kan utöva sin religion på samma sätt. (Informant 5)

Informant 2 är lärare, och på hennes yrkesplats har hon fått höra nedtryckande kommentarer. Hon berättar att vara muslim begränsar henne i det svenska samhället på grund av det allmänna förtrycket som hon upplever råder mot muslimer som marginaliserad grupp

Man blir begränsad i samhället av att vara muslim, andra aktivt väljer att förtrycka mig på grund av de förutfattade meningarna de har av mig...i min arbetsplats var det en kollega som konstant ifrågasatte min kompetens...valde att prata illa om mig och sade något i stil med "du borde flytta dit istället... du hade passat mycket bättre där" när vi satt och pratade om IS och Mellanöstern. (Informant 2)

Alltså upplever informanten att det man värdesätter i det svenska samhället är hur framgångsrik man är, om man pluggar, om man jobbar o.s.v. Såsom informant 4 uttrycker det, förväntade hennes familj att hon skulle bli

En person som är "driven" och utbilda mig till civilingenjör, ett karriärliv och inte skaffa barn så tidigt som jag har gjort, att ha hus, du vet det normala, villa, Volvo, vovve (Informant 4)

Att vara hemmafru kan många gånger anses vara "traditionellt" och "icke-självständigt" och således avvika från det normala i ett svenskt samhälle, vilket enligt informanterna har lett till att de fått nedtryckande kommentarer om hur de väljer att leva sitt liv. Både informant 1 och 2 delar samma uppfattning att deras svenskhet inte krockar med ens tro. Snarare att detta inte är en egen upplevelse hos de själva utan hos andra etniska svenskar. Informant 2 menar att hon inte ser sin svenskhet och muslimska identitet som en konflikt, men att det är andra som verkar

se det som en större konflikt. På så sätt blir det för henne svårt att integrera sig i det svenska samhället, trots att hon är etniskt svensk

Man känner att man inte blir socialt accepterad av andra etniska svenskar som inte delar samma tro... jag ser inte min identitet som en konflikt utan tycker mer att andra gör det...man känner att man befinner sig i ingenmansland... man är inte välkommen i Sverige, samtidigt som man inte tillhör ett annat land heller, bara för jag blivit muslim innebär det inte per automatik att jag är arab... somalier eller något annat...jag är fortfarande den jag är...svensk (Informant 2)

Trots att informant 1 trivs väldigt bra inom sjukvården, och tycker att det går alldeles utmärkt för henne att integrera sig i samhället, kan hon se svårigheten i att vara konvertit och beslöjad om man jobbar i en annan bransch, där man är "ansiktet utåt" för företaget eller organisationen

Jag känner inte att det finns några motsättningar mellan att vara svensk och muslim, absolut inte, att ha slöja kan dock absolut påverka chansen att få jobb i vissa områden tror jag, om man skulle söka jobb som en receptionist...jag kan förstå att de inte anställer någon med sjal eftersom man representerar ansiktet utåt för företaget och vilka värderingar man står för, men inom sjukvården och service och sånt så ser jag inte att det kan vara större problem eller konstigheter (Informant 1)

Således finner majoriteten av informanterna något av en svårighet och ett samhällsmotstånd utifrån att integrera sig i sitt eget land efter konversionen. Deras muslimska identitet och svenskhet verkar många gånger kollidera just eftersom de anammat mycket av det islam förespråkar men som anses vara abnormt i ett svenskt samhälle. Vissa av de kan dock finna en balans och har sina egna strategier för att undvika friktion med vad vi kan kalla svensketsnormen, exempelvis undviker informant 3 att vistas i sociala sammanhang där hon känner att hon kan utsättas för nedtryckande kommentarer

Den största utmaningen är att få vara och bli accepterad för den man är av personer runt omkring en, både familj, släkt men även totala främlingar upplever jag har väldigt mycket agg mot en bara för man har sjal eller är muslim...det har varit det jobbigaste för att jag är väldigt social och utåtriktad person, men känner samtidigt att de här mikroaggressionerna och den minoritetstressen man upplever gör att man undviker vissa sociala sammanhang för att man orkar inte ta skit helt oprovocerat (Informant 2)

Informant 3 delar samma åsikt, och talar om hur svårt det kan vara att vara svensk konvertit just på grund av “Alla åsikter och ord man kan få mot sig, både av familj och samhället... att stå stolt trots alla fördomar kan vara det jobbigaste ibland”

Informant 4 är numera försiktig när hon går ut eftersom

Det blir en del kommenterar och väldigt mycket blickar, ibland blir det verbala påhopp på tunnelbana eller pendeln... eller när man bara ute och går utanför lägenheten, det är en jättestor skillnad faktiskt... jag gick från att vara majoritet till minoritet, och inte vilken minoritet som helst, det finns så bred islamofobi i Sverige att man rättfärdigar hatet, en muslim ska man få säga lite va som helst om (Informant 4)

Jag funderar på att jobba distans i framtiden... just eftersom man vill undvika all typ av friktion, sen är det svårt att få jobb som slöjbarande, kanske inte så smart att ha bild på sitt CV (Informant 6)

Informant 5 försöker göra sitt bästa med att ignorera andra människor, och hoppas således på att andra ska ignorera henne. Dessa “strategier” som informanterna använder kan även ses som en reaktion för att skydda sig själv och undvika all typ av friktion man kan stöta på i samhället. Man kan fråga sig om dessa strategier verkligen är strategier, eller en form av försvarsmekanism. Det kan även vara tillvägagångssätt som de finner mest lämpliga för dem själva. Oavsett är det tveklöst en förändring i det vardagliga sättet att vara som de menar har behövt ske för att de ska kunna “integrera” sig i samhället. Informant 2 talar om fällan med överkompensation som man hamnar i när man vill integrera sig. Hon säger följande:

Till exempel i jobbet för att folk har negativa uppfattning om en och förväntar sig vissa saker, så man känner att man behöver överkompensera och vara extra hjälpsam, glad ...bara för att bevisa att man inte är ett högerextremist islamiskt monster(Informant 2)

När konvertiterna ”synliggörs” av den icke-muslimska svenska omgivningen som muslimer, oavsett om det sker via slöjan eller andra symboler, startar en förhandlingsprocess om deras identitet, position och relationer. Majoriteten av informanterna delar den uppfattningen att den stora förändringen i hur man förhåller sig till det svenska samhället efter sin konversion förändrades markant när de tog på sig slöjan, d.v.s. när de “känns igen” som muslimer

Som kvinna syns man hela tiden när man har på sig slöja, det är kommenterar som “har du blivit muslim för din man är det? eller “vem har tvingat på dig de kläderna?
(Informant 2)

Man var en i mängden innan slöjan, men efter jag tog mig på den fick jag massa blickar, nästan som att man har ett förakt mot mig...man ser att jag är svensk (Informant 6)

Informant 4 bär *niqab*, och menar att hon därav “får extra mycket blickar” men att det fortfarande är de “så ironiskt för man förespråkar att alla ska kunna klä sig som de vill”. Informant 3 kände däremot ett ansvar så fort hon tog på sig slöja. Hon menar att hon började tänka på sitt beteende och hur hon bemöter andra, och försöker på bästa möjliga sätt vara respektabel även när hon bemöts med hård kritik och nedvärderande kommenterade, dock känner hon såsom de andra informanterna en form av rädsla:

Så fort jag tog på mig slöja kände jag ett ansvar för hur jag betar mig men även en rädsla, när man står i perrongen som ensam muslim och dessutom beslöjad... jag kände mig mer utsatt när jag tog på mig slöja för innan var jag en “vanlig” svensk tjej
(Informant 3)

Fyra informanter delar samma uppfattning om att slöjan har påverkat hur de vistas i sociala sammanhang. Men majoriteten uttryckte även en längtan till att bära slöja för att bland annat känna samhörigheten med andra muslimer och stärka sin tro

Jag tog på mig huva när jag gick ut...det tog ett halvår att ta steget och jag ville varje dag visa att jag är muslim, det var väldigt jobbigt att inte kunna ta på sig den (Informant 4)

Jag ville kunna hälsa på mina muslimska bröder och systrar när jag var ute, jag brukade ta på mig sjalen i porten och ta av mig den innan jag kom hem (Informant 6)

Att bära slöja medför många konsekvenser i ett svenskt samhälle. Vissa informanter kände att ville slöja för att uttrycka sin religiösa övertygelse och identitet, och de kan känna sig mer självsäkra och bemyndigade som ett resultat. Andra kan möta negativa reaktioner eller inskränkning på grund av slöjan, de kan därmed känna sig isolerade eller marginaliserade.

Effekten av att bära slöja kommer därav att variera beroende på de specifika omständigheterna och attityden hos människorna runt omkring informanten.

Det är även intressant hur informant 3 benämner sig själv som *vanlig* svensk tjej innan konversionen. Informanterna menar att det finns en förutfattad mening att den “vanliga” svensken inte bär slöja, d.v.s. anammar inte en annan typ av klädsel. Tar man på sig slöjan avviker man således från det normala svenska. Det är således viktigt att ha i åtanke hur informanterna ser på vad som är det “normala” och “icke-normala” i relation till den uppfattningen de har och får, både medvetet och undermedvetet, före sin konversion och efter, genom att vara i det svenska samhället. Man kan därav fråga sig om det är möjligt att definiera en “normal svensk”?

6.3 Ny muslim i den muslimska gemenskapen

Processen att anpassa sig till den muslimska gemenskapen kan variera för de muslimska konvertiterna jag intervjuat. Vissa konvertiter kan känna sig välkomna och stöttade av den muslimska gemenskapen, medan andra kan möta utmaningar och hinder, och uppleva att de befinner sig i en mellanposition. Informanterna menar att det kan vara till hjälp för dem att söka stöd från andra muslimer, antingen genom att delta i samhällsevenemang, gå med i en moské eller hitta en online gemenskap. Majoriteten av informanterna menar att det även kan vara till hjälp att lära sig så mycket de kan om islam, inklusive dess läror och praxis, så att de bättre kan förstå sin nya tro och känna sig mer anslutna till den muslimska gemenskapen i det svenska samhället. När jag frågar informanterna om bemötandet de fick från den muslimska gemenskapen svarade alla att det var positivt och välkomnande. Informant 1 berättar att man får ett väldigt positivt bemötande. Informant 5 instämmer med detta och menar att konvertiter generellt sätt “blir oftast väldigt bra omhändertagna, det är många som är positiva när det är någon som konverterar”.

För informant 2 var den muslimska gemenskapen och moskén som ett andra hem, hon uttrycker att det kunde ha gått dagar utan att någon familj eller vän kontaktar henne, och att moskén blev hennes andra hem:

Folk brukade komma fram till mig i moskén när jag satt och försökte läsa på arabiska och ville alltid hjälpa till, folk har tagit emot mig väldigt väl, även direktören i moskén tog emot mig väldigt väl, jag satt och grät hos honom en gång för att jag mådde så dåligt så han sa “kom hit ta en kopp kaffe jag är alltid här, det här är ditt hem” och det

betydde mycket eftersom jag va väldigt ensam en period, hade inga kompisar, ingen familj osv... det kunde ha gått dagar utan att någon ringt eller smsat...så det va moskén jag hade som ett andra hem” (Informant 2)

Informant 4 hade samma upplevelse, hon betonade vikten av systerskapet, d.v.s den generella gemenskapen bland kvinnliga muslimer, hon menar att man upplever detta systerskap genom de många aktiviteter som anordnas för muslimska kvinnor. Informant 4 berättar att de goda vanorna man gör i grupp efterföljer koranens budskap, vilket gör att man utvecklar en god karaktär som också efterföljer islams regleringar och budskap

Jag hade aldrig upplevt det här systerskapet, oavsett om man är konvertit eller inte så är det här systerskapet så himla fantastiskt, för karaktären man praktiserar och implementerar som Koranen bär ut så jagar man något gott... t.ex. om man tappar ett skräp på golvet så vill alla ta upp det ... jag va inte van och se det, alla vill hjälpa till... det finns så mycket gott i de träffarna (Informant 4)

Det är dock även möjligt för de muslimska kvinnliga konvertiterna att känna att de inte hör hemma någonstans och därmed är i ett “mellanförskap”. Särskilt om de kommer från en bakgrund som skiljer sig mycket från den islamiska gemenskapen som de går med i. Detta kan vara en svår och isolerande upplevelse, och det kan ta lite tid för konvertiterna att hitta sin plats inom den muslimska gemenskapen. Vissa informanter talar om hur det kan vara till hjälp för dem att söka stöd från andra konvertiter eller från personer som har gått igenom liknande upplevelser, och att försöka bygga kontakter med andra konvertiter eller muslimer. Men detta “mellanförskap” kan även grunda sig i att muslimer många gånger håller sig till sin egen grupp eller kultur/etnicitet. Detta menar informant 1 kan orsaka en form av mellanförskap för den kvinnliga konvertiter

Jag må ha känt mig i ett mellanförskap, det är svårt att säga, det är många muslimer som kommer från andra länder som håller sig ofta till sina egna landsmän, och i sådana sammanhang skulle jag känna mig utanför om jag är med de, för då pratar de sitt språk som man kanske inte behärskar...jag tror det är mer på den nivån att man inte kan språket och då känner man sig utanför (Informant 1)

Informant 1 talar även om konvertit träffar som inte har någon nationell tillhörighet, där man enbart lär sig om islam, men uttrycker ändå en sorg över att många muslimer är starkt bundna till sin kultur och bakgrund:

Jag tycker det är tråkigt att många är så bundna till sin etnicitet, att den väger tyngre, islam är ju broderskapligt, det är islams budskap, och det är inte alltid att muslimer praktiserar det (Informant 1)

Det finns flera anledningar till att muslimer kan vara starkt bundna till sin etnicitet och kultur. Informanterna menar att för vissa muslimer är deras kulturella och etniska identitet en viktig del av vem de är och hur de uttrycker sin tro. För andra ger kulturella och etniska traditioner en känsla av gemenskap och tillhörighet. Informant 6 tror att många muslimer har sin kulturella och etniska identitet ihopkopplad med deras religiösa identitet, och de två kan många gånger inte skiljas åt, utan genomsyrar starkt varandra. Informant 6 menar att denna koppling till etnicitet och kultur kan ibland skapa utmaningar för muslimska kvinnliga konvertiter. Konvertiter kan känna press att anpassa sig till vissa kulturella normer eller traditioner, även om de inte är helt bekväma med dem. De kan också känna att de inte är fullt accepterade inom det muslimska samfundet eftersom de inte har samma kulturella bakgrund. I vissa fall kan konvertiter, enligt informant 6, utsättas för diskriminering eller fördomar inom det muslimska samfundet eftersom de inte ses som "äkta" muslimer. Informant 6 uttrycker vikten av att konvertiter hittar sitt eget sätt att uttrycka sin tro och inte känner press att efterfölja eller anpassa sig efter olika traditioner och kulturer som råder i den muslimska gemenskapen:

Det är viktigt för konvertiter att komma ihåg att islam är en mångfaldig religion. Konvertiter bör försöka hitta sitt eget sätt att uttrycka sin tro och ska inte känna press att anpassa sig till några specifika kulturella eller etniska förväntningar (Informant 6)

Informant 1 talar om hur det ibland kan finnas motstånd från konvertiterna i sig, och att de ibland inte gör så mycket åt dessa problem och den "friktion" som uppstår mellan en konvertit och processen av att integrera sig och hitta sin subjektsposition i den muslimska gemenskapen. Däremot berättar informant 1 att man som konvertit inte "kan klaga när vi själva inte gör något åt det heller, man måste själv göra något åt saken". Informant 2 och 4 har en avvikande uppfattning, de har inte alls känt av "mellanförskapet". Informant 2 och 4 berättar att de aldrig känt någon form av mellanförskap, de blev välkomnade och kände sig "hemma direkt".

Informant 5 hon menar att det va brist på kunskaper och språk som ledde till att hon befann sig i ett mellanläge i början av konversionen, men det gick över så fort hon integrerade sig mer och lärde sig mer om islam eftersom hon hade mer ämnen att prata om

Jag skulle inte säga att jag just nu känner mig i ett mellanläge. Jag är annorlunda från hur jag var innan. Man kanske kände sig i ett mellanläge mer i början, när man va ny och kände sig osäker, man visste inte riktigt eller förstod inte saker folk sa eller pratade om, men ju mer man umgicks med systrar desto mer man kom in i det, precis som en vänskapskrets (Informant 5)

6.4 Att vara muslim och idéer om ”svenskhet”

När jag använder begreppet ”svenskhet” syftar jag inte på medborgarskap, snarare på idén och tanken på den svenska nationen, där ”svenskhet” uttalas som en bärande social och kulturell markör för den nationella gemenskapen “Sverige”, det är således även de begreppsramar för “svenskhet” som jag syftar på. När det kommer till omgivningens reaktioner på konversionen i förhållandet till idéer om "svenskhet" i relation till att vara muslim, är det inte ovanligt att konvertiter till islam möter negativa reaktioner från sin omgivning, inklusive vänner, familj och samhället i stort. Dessa reaktioner kan motiveras av en mängd olika faktorer, inklusive missförstånd av islam, fördomar eller rädsla för det okända. Informant 5 berättar:

Mamma blev arg och rädd, idag vet jag att det är för att hon såg islam som något främmande och läskigt, och hon vet inte vad det innebär att jag har konverterat så hon blev arg, ledsen och orolig (Informant 5)

Reaktionerna har även olika karaktär, beroende på vem de kommer ifrån. De kan också uttryckas och upplevas på olika sätt, och det visade sig snart att de flesta av mina informanter upplever reaktioner i form av åsikter, tystnad eller en vägran till dialog från familjemedlemmar, kollegor och vänner, rörande deras nya religion. Informant 3 berättar att den “Den största utmaningen är alla åsikter och ord man kan få mot sig, både av familj och samhället... att stå stolt trots alla fördomar kan vara det jobbigaste ibland”. Informant 5 berättar att hennes mamma inte riktigt erkänt hennes förändring eftersom hon har sett den, men “inte uttryckt den” eftersom “det är fortfarande jobbigt för henne”.

Reaktionerna är annorlunda...från familjen har det många gånger varit tystnad, kanske för att undvika problem, men ibland känns det som att man försöker glömma bort, och väljer därför att inte ta upp det...för att liksom inte tänka på det, man vill inte tro att det är sant (Informant 6)

Både informant 5 & 6 ser tystnaden mer som ett direkt motstånd från hennes familj, till att hon valt en väg som de uppfattat som ett stort misstag. Informant 1 behövde dölja det för sin familj i början eftersom de var väldigt "antireligion" och starka ateister, "De trodde ju inte ens på Gud, jag behövde dölja för min familj att jag konverterade, eftersom de hatade just islam så himla mycket".

För informant 2 och 3 har många kompisar och familjemedlemmar tagit avstånd, och brutit kontakten, vilket även kan ses som en form av "tystnad" eftersom man gör ett aktivt val att inte försöka förstå konvertiten. Informant 3 tappade alla vänner och "hade ingen fortsatt kontakt efter det". Informant 2 berättar att hon på samma sätt förlorat vänner, och att hennes pappas familj tagit avstånd och valt att inte kontakta henne på flera år. Dessa reaktioner som informanterna upplever från omgivningen blir på ett sätt ett tecken på att de manifesterar sin egen subjektivitet och rättfärdigar *sitt* sätt att leva, genom att ta avstånd från konvertiten som övergått från ett "oss" till "den Andre" och därmed många gånger förnekar konvertiters förmåga till reflektion, vilket synliggörs mest i form av kommentarer där man ifrågasätter konvertiters val och menar att den må blivit tvungen till att göra ett sådant beslut, eller är helt enkelt helt "tokig". Väldigt snart fann jag i mina informanternas berättelser en upplevelse av att islam artikuleras som ett misstag och hot mot konvertitens välmående eller karriärliv, av omgivningen runt dem. Särskilt slöjan verkar enligt informanterna fungera som ett tecken för omgivningen på att konversionen är allvarlig eftersom den nu är synlig, vilket enligt dem väcker väldigt starka reaktioner. Man blir igenkännbar som muslim. Att ta på sig sjalen blir således per automatik ett ställningstagande och ett sätt att säga till alla man möter "Jag är muslim". Majoriteten av informanterna uttrycker att deras familjer men även de själva, innan konversionen, haft en negativ bild av slöjan. Informant 6 talar om hur detta kan vara starkt förknippat till vissa föreställningar om muslimska kvinnor, då den bilden ses som extremt förtryckande. Informant 6 menar att detta är "...utifrån logiken och normen av att kvinnors frihet ligger i rätten att klä av sig, och inte klä på sig". Hon fortsätter att förklara att huvudfrågan för kvinnliga muslimer idag handlar om kvinnors frihet att klä sig och röra sig mer fritt utanför sina hem, detta är en åsikt nästan alla informanter även hade.

Nästan alla övriga informanter bekräftar att de starka reaktionerna kom när de väl tog, eller ville ta, steget med slöjan. Informant 5 berättar att när hon på sig slöjan var det "ett stort problem för mamma". Informant 3 beskriver slöjan som "det stora steget i det hela" eftersom "det är då familjen reagerar starkt"

Jag tog på mig den när jag åkte hemifrån och jag var tvungen att ta av mig den innan jag kom hem och det var väldigt psykiskt dränerande och påfrestande, det var jättesvårt
(Informant 6)

Jag var tvungen att flytta hemifrån när jag var 19 för att jag ville bära *hijab*, då gav min pappa mig ett ultimatum, att sluta vara muslim eller flytta hemifrån, då flyttade jag
(Informant 2)

Omgivningens reaktioner när konvertiten börjar bära slöja måste förstås i relation till en diskursiv kamp om kvinnors position i islam, där slöjan är en central komponent. Vilket informant 3 även uttrycker, "Man känner även att man representerar religionen när man bär slöja så man känner press att behöver bete sig bra när man går ut". De starka reaktionerna som informanterna berättar om tycks dock äga rum så fort konvertiten bestämmer sig för att bära slöja, lika mycket på grund av att de konvertiter med slöja får en ny synlig identitet. Det är som att det är då konvertiten "syns" som muslim inför allmänheten. Flera informanter talar om en rädsla eller oro över att de bär slöjan. Detta kan bero på att slöjan framkallar ett annat symboliskt skapande av skillnad i form av avvikelser från det "normala". Således tvingar samhället och omgivningen att tänka om och om kategorisera konvertiten. Det som sedan tycks väcka starka känslor enligt informanterna är störandet av den visuella och yttre likhet de en gång delade med den "svenska" majoriteten. Det kan hävdas att den symboliska och starka förändringen som sker när de bär slöja därav till stor del enligt informanterna handlar om utseende. Det kan därav leda till att man står emellan två livsval som informant 6, där hon fick ett ultimatum, antingen lämnar hon slöjan eller så är hon inte en av "de" och ska därav lämna hemmet, d.v.s det som bildade ett "vi" och förknippade henne med hennes familj måste hon lämna. Så det är till stor del baserat på hur konvertiterna passar eller snarare inte passar in i, och möjligen utmanar, andras begreppsmässiga ramar och infattning av "svenskhet".

7. Diskussion & slutsats

Alla studiens deltagare hade sin utgångsposition innan konvertering i att de var sökande och saknade livssvar. Genom möten med islam eller muslimer fann majoriteten av dem islam som erbjöd en enkelhet och ett svar på frågor som de hade, eller väckte känslor som fick de att konvertera. Genom omvandlingen ställs det gamla mot det nya. Därav kan det vara utmanande för muslimska konvertiter att hitta sin subjektposition det svenska samhället, men det kan även i vissa fall resultera i att denna subjektposition som "muslim" tilldelas konvertiten av omgivningen, utifrån en "svenskhetsdiskurs". Informanterna i studien kan känna en känsla av främlingskap gentemot sin tidigare kulturella identitet och kan således möta svårigheter att bli helt accepterade av det svenska samhället. Vissa konvertiter kan kämpa med att förena sina nya islamiska övertygelser och sedvänjor med sin tidigare livsstil och identitet, vilket kan vara en process av försök och misstag. Det framkommer genom denna studie att det varit svårt för många informanter att navigera i komplexiteten som det innebär att vara en del av en minoritetsgrupp i sitt eget samhälle.

Ett sätt för konvertiterna att försöka hitta sin position i samhället är genom att söka stöd från andra konvertiter eller från etablerade muslimska samfund. Att gå med i en moské eller ett islamiskt center och delta i systerträffar och aktiviteter kan hjälpa konvertiter att känna tillhörighet och anknytning till andra muslimer. Detta innebär dock inte att de ibland ändå känt sig i en "mellanposition". Konvertiten kan känna av distans och främlingskap gentemot sin tidigare kulturella identitet, men kan också känna att de inte är fullt accepterade av den muslimska gemenskapen. Detta kan bero på olika faktorer, såsom bristande förståelse eller acceptans från familjemedlemmar och vänner, eller bristande förtrogenhet med muslimska seder och bruk.

Sättet informanterna levde förut ställs således mot islam och hur de vill leva sina liv som muslimer. Majoriteten upplever ett behov av att omforma sin identitet och en ny religiös identitet som blir den mest framträdande – vilket har varit fallet för mina respondenter – för att kunna integreras i sitt eget samhälle. I vissa fall innebär detta att det tidigare livet och det nya livet som muslim är differentierade. Detta grundar sig i upplevelsen och processen av en religiös konversion i sig. Baer beskriver konversionsprocessen som en process där man utsätts för en eller flera händelser i en gradvis utveckling⁵³.

⁵³ Baer, 2014, s. 1-4

7.1 Den nya identiteten i svenska samhället och att brottas med “svenskhetsnormen”

Denna studie har visat att svenska kvinnliga konvertiter kan möta olika utmaningar när de navigerar i sin nya identitet. Utöver de personliga och samhälleliga förändringar som alla konvertiter kan behöva göra, som att anpassa sig till nya dagliga sedvänjor och hitta en plats i det muslimska samhället, kan kvinnliga konvertiter också möta specifika problem relaterade till kön och klädsel. Till exempel har vissa av de svenska muslimska kvinnliga konvertiterna i denna studie valt att bära *hijab* som en synlig markör för sin nya identitet. Detta kan vara en betydande förändring för de som tidigare inte varit vana vid att täcka sitt hår, eller klä sig på ett visst sätt. De kan därav uppleva sig diskriminerade och missförstådda av andra som ett resultat av ett samhälle där muslimer är en marginaliserad grupp, men även för att samhället bär på normer om hur en svensk ska vara eller se ut. I ett samhälle där slöjan inte är en norm kan kvinnliga konvertiter som de i min studie känna en känsla av isolering eller utanförskap, särskilt om de inte har ett starkt stödsystem i sin omgivning. Den muslimska kvinnliga konvertiten markerar sin “muslimskhet” genom slöjan, men även sin könsidentitet i en särskild genusordning. Hennes avvikande från “svenskhetsnormen” kan därmed väcka en stark reaktion, och en annan typ av uppmärksamhet. Genom mina informanternas berättelser går det att urskilja ett tydligt mönster i vilka svårigheter och utmaningar som uppstår när konvertiterna försöker bli integrerade i det svenska samhället, men även i den muslimska gemenskapen vilket jag kommer ta upp senare i avsnittet. Gällande det svenska samhället kan konflikter med att integrera sig uppstå när det kommer till karriärliv, familjeliv och vänkrets. Eftersom slöjan förblir ett synligt tecken på konvertiters religiösa tillhörighet, som inte går att ignorera, uppfattas även denna markör som en “uttryck” som varken till det yttre eller värderingsmässigt tycks platsa in i en svensk, dessförinnan familjär, samvaro. Även genus och kvinnans roll i samhället har varit något informanterna betonade extra mycket. Majoriteten av informanterna har uppfostrats och växt upp med ideal och standarder där kvinnans självständighet förespråkas men även förknippas med ett karriärliv. Deras omgivning hade andra förväntningar på dem, “villa, Volvo, vovve” eller “plugga klart”, “inte få barn så tidigt” m.m. När kvinnor i moderna samhällen, såsom mina informanter, bestämmer sig för att stanna hemma när de får barn, eller väljer att inte jobba, upplever de att de får ett bemötande där de ifrågasätts för sina val, att det finns en brist på respekt för ett sådant beslut redan av samhället, eftersom de avviker från den dominerande normen och bilden av den svenska kvinnan. Det finns en föreställning om att den självständiga kvinnan inte är hemmafru, eller hemmamamma, som enligt informanterna gör att

många av de bemöts med nedvärderande och nedtryckande kommentarer som inskränker deras självständighet och kompetens att göra egna val. Där är det även viktigt att förstå att muslimska värderingar erbjuder tydliga koncept om äktenskap och moderskap. Enligt Hofmanns observationer är detta något många kvinnliga konvertiter finner vara bristfälligt i västvärldens värderingar och samhälle i stort. Hofmanns menar att skandinaviska konvertiter anammar begreppet "jämlighet" eftersom det innefattar idealet om lika möjligheter, men avvisar samtidigt definitionen av kvinnor och män som "jämslida", i motsats till västvärldens syn på man och kvinna.⁵⁴

Vid diskussion av de psykologiska aspekterna av konversionsprocessen, talar Roald om det andra steget, kallat "besvikelse". Roald beskriver hur konvertiten kan få känslan av att vara både "*insider*" och "*outsider*" i sitt eget samhälle. Precis som det är svårt att fullt identifiera sig med den invandrade muslimska gemenskapen har perspektivbytet även gjort det utmanande att kunna identifiera sig med ens "ursprungsgrupp", särskilt när "muslimskheten" blir synlig genom att nu bära slöja. De nya muslimerna som Roald intervjuat har en tendens att se sig själva som invandrare i sitt eget ursprungsland. Enligt dem beror detta på att det sker en förändring i majoritetssamhällets attityd mot dem.⁵⁵ Detta har även mina informanter uttryckt, att de bemöts med stor skepsis från sin ursprungliga omgivning och får "dumma" kommentarer där deras kompetens och rätt till fri vilja ifrågasätts, eller där man säger åt dem att de borde "flytta till ett muslimskt land istället". "Första gången jag kände mig som invandrare i mitt egna land var när jag tog på mig slöja", berättar informant 3.

Mina informanter uttryckte en känsla av utanförskap från majoritetssamhället och beskrev sig själva som "invandrare" i sitt eget land eller "inte svenne i majoritet" eftersom de blivit aktivt uteslutna från samhället. Konvertiter i Roalds undersökning delade samma upplevelser och menade att de kunde tänka på sig själva som "invandrare" eftersom de positioneras som muslimer och därmed blir aktivt uteslutna ur den skandinaviska majoritetens gemenskap.⁵⁶ Konvertiterna som bär slöja (vilket alla mina informanter gör, vars en av de bär *niqab*⁵⁷) berättar om att de möter många förvånade och förvirrade blickar från andra. Att omgivningen blir osäker i sin "läsning" av de eftersom konvertit med slöja ser ut som en "svensk" men klär

⁵⁴ Neiuwerk, 2006, s. 7-9

⁵⁵ Roald, 2004 s. 251

⁵⁶ *ibid.*, s. 115

⁵⁷ *Niqab* eller *nikab* är en ogenomskinlig slöja som bärs framför ansiktet av vissa muslimska kvinnor och på så sätt endast lämnar ögonen oskylda

sig som en muslim, vilket leder till att dessa konvertiter upplever att de bemöts med stor skepsis. Många tittar en gång extra, eller ställer frågor som "Är du svensk eller arab?". Samtidigt visar det sig att informanterna positioneras i en komplex relation till majoritetssamhällets normer och förväntningar. Främst för att de verkar besitta men samtidigt mista privilegier där deras samhörighet med en föreställd nationell identitet inte ifrågasätts. Utöver detta har de inte samma möjligheter i arbetslivet. De som vill jobba kan numera inte jobba på arbetsplatser med specifik klädkod. Konvertiternas speciella position i det svenska samhället navigeras på detta sätt, och som Roald beskriver det, befinner de sig i en position med ena foten i majoritetskulturen och den andra i en minoritet.⁵⁸

Zebiri hävdar att många konvertiter möter en nedlåtande attityd, skepticism och misstänksamhet.⁵⁹ Han menar att själva motståndet från familjerna avslöjar paralleller till samhällets synsätt på muslimer och islam i större utsträckning. Att skapa en ny identitet som muslimsk kvinnlig konvertit kan vara en komplex process som involverar en mängd olika faktorer. Att förkroppsliga sin nya identitet är en pågående och långvarig process. Med detta sagt vill jag betona att den muslimska kvinnliga konvertiten i min studie utsätts för beteckningen "muslim" som en religiös identitet, och tilldelas per automatik en särskild subjektsposition som "muslim" i en "svensk" och skandinavisk diskurs. Zeibri menar att detta grundar sig i att konverteringen många gånger kritiserats som en politisk otrohet och motstånd mot vad som tolkas som en flykt av ett civiliserat modernt samhälle, till en främmande kultur som anses vara primitiv och ociviliserad⁶⁰.

7.2 Den nya identiteten i den muslimska gemenskapen

Varje informants erfarenhet är unik och processen att anpassa sig till den muslimska gemenskapen visar sig i studien variera beroende på de specifika omständigheterna och attityderna hos människorna runt omkring respektive informant. Majoriteten av informanterna uttryckte att de blivit varmt välkomnande och positivt bemötta av andra muslimer. Mitt syfte var att undersöka om informanterna hamnade i någon form av mellanposition, där de inte kunde platsa i den muslimska gemenskapen men inte heller känna en koppling till sin gamla identitet, och därmed positioneras i ett mellanförskap. Vissa informanter menade att denna "mellanposition" har varit kortvarig eftersom man är ny inom religionen, och kan känna en

⁵⁸ Roald, 2004, s. 115

⁵⁹ Zebiri, 2008, s. 74-77

⁶⁰ Zebiri, 2008, s. 74-77

form av uteslutenhet eftersom andra muslimer “kan” mer eller pratar ett annat språk. Alltså när konvertiten befinner sig i en muslimsk gemenskap där majoriteten delar samma språk som konvertiten inte förstår, känner konvertiten sig utanför på det sättet, men uttrycker samtidigt att detta är naturligt eftersom detta kan även ske när man är i en vänkrets.

Den muslimska gemenskapen var även något som fascinerade konvertiterna, systerskapet var något de numera värdesätter och uppskattar väldigt högt. Informant 4 talar om systerskapet som något “fantastiskt” och något hon tidigare inte mött. Systerskapet inom det svenska samhället (bortom den muslimska gemenskapen) upplever informant 6 saknades till stor del, och hon insåg värdet av detta efter sin konversion. Man kan generellt säga att även reglerna inom islam kontrasteras av konvertiterna i studien mot den västerländska friheten i vilken de upplever att normer och riktlinjer till stor del saknas. Viktigt att påpeka att umgänge med muslimska bekantskaper ledde till växande nyfikenhet hos många informanter, men även en strävan av att lära sig mer om religionen för att integrera sig bättre inom den muslimska gemenskapen- vilket ledde till mer seriösa studier av islam. Detta går att koppla med Sultáns studie där hon talar om hur sociala mekanismer är av betydelse för skapandet av en muslimsk identitet⁶¹.

Gemenskapen som konvertiterna upplevde bland muslimer beskrivs många gånger som en positiv del med att vara muslim. De upplevde att deras muslimska gemenskap tog hand om de väl, i vissa fall fick de känslomässigt och konkret stöd, speciellt i situationer där de kände sig överlämnade av samhället. Något annat som uppskattades av en av informanterna var öppenheten hon upplevde i moskén, där många sträckte ut en hand och ville hjälpa till. Det kan även i vissa fall vara där de första mötena med den muslimska gemenskapen upplevs som mer positiva i jämförelse med de möten som äger rum i ett senare stadie i deras resa, där de kan få kommenterar och ifrågasättas huruvida konvertiterna är “äkta muslimer”. Trots att majoriteten av informanterna svarade att de blev positivt mottagna och bra omhändertagna är det av betydelse att se skillnad i svar som indikerar en skillnad mellan mottagande och acceptans. Vissa informanter uttryckte tvetydighet i sina svar, informant 1 visste inte riktigt om hon någonsin befann sig i ett “mellanförskap”, men menade att det kan vara lätt hänt. Alla svarade på att de blev väl bemötta som konvertiter, men att bli väl bemött och att bli accepterad i en gemenskap är två saker man bör särskilja. Personer som är uppväxta som muslimer har sin kulturella och etniska identitet nära knuten till sin religiösa identitet, och de två kan många gånger inte särskiljas. Men vissa av informanterna i studien menade att många muslimer håller sig till sina “landsmän” (b.la informant 1 & 5), vilket resulterar i en form av uteslutenhet ifrån den muslimska gemenskapen. Därmed kan konvertiter känna press att anpassa sig till vissa

⁶¹ Sultán, 1999, s. 331-332

kulturella normer eller traditioner för att accepteras, även om de inte är helt bekväma med dessa normer och traditioner. De kan också känna att de blir väl bemötta, men inte fullt accepterade inom den muslimska gemenskapen eftersom de inte har samma kulturella bakgrund. Detta talar en del av informanterna om, att språket, etnicitet och kulturella skillnader kan vara en faktor till att konvertiterna känner ett mellanförskap, och därmed behöver lära sig ett annat språk, och andra kulturella vanor och traditioner, för att anpassa sig.

En del av informanterna förklarade att problematiken ligger i samhället, och menade att detta är en bidragande faktor till varför nymuslimer kan känna sig uteslutna eller i ett mellanförskap. De menar att samhället inte har gett samma möjligheter för den muslimska gemenskapen att öppna samfund och organisationer, eller skapa samlingar på samma sätt som andra grupper och religioner. Att ha rätt till och stöd till sådana grundläggande faktorer för en gemenskap i ett välutvecklat land som Sverige borde vara en självklarhet, uttryckte en del informanter, men är dessvärre en stor utmaning, menar de.

7.3 "Svenskhet" och att bli "den Andre"

När det gäller omgivningens reaktioner på konversionen till islam i förhållande till idéer om "svenskhet", är det vanligt att konvertiter upplever dessa reaktioner som negativa. Dessa reaktioner kan ha många olika orsaker, inklusive missförstånd av islam, fördomar eller rädsla för det okända. I berättelserna från mina informanter fann jag att islam ofta ses som ett misstag och ett hot mot konvertitens välmående eller karriär enligt deras omgivning. Särskilt verkar slöjan enligt informanterna fungera som ett tecken för omgivningen på att konversionen är allvarlig. Detta kan bero på att slöjan gör konversionen synlig och symboliskt skapar en skillnad i form av en avvikelse från "svenskhet" och den "normala svensken". Samhället och omgivningen tvingas därför "omkategorisera" den muslimska kvinnliga konvertiten eftersom hon inte längre passerar obemärkt.⁶² Den visuella och yttre likheten med den "svenska" majoriteten, som en gång skapade ett "vi" och förknippade informanterna med deras "svenskhet", är numera försvunnen. Detta är till stor del baserat på hur konvertiterna passar eller inte passar in i, och möjligen utmanar, andras förståelse av "svenskhet" och de begreppsmässiga ramar kring "svenskhet" och en "svenskhetsnorm". "Svenskhetsnormen" kan sägas vara utgångspunkten för det som definieras som "den Andre". Med hjälp av begreppet "den Andre" avser jag här till sist belysa och relatera mina frågeställningar till varandra. Jag vill betona att mina informanter aldrig använt begreppet "den Andre". Min och andra forskares

⁶² Ahmed 2011, s. 54-56

kategorisering med hjälp av detta begrepp (användningen av "den Andre") används för att beskriva informanternas upplevelser av hur omgivningen reagerat på deras konversion i relation till idéer om "svenskhets". Nedan kommer jag även genom begreppet "den Andre" försöka relatera och knyta ihop mina frågeställningar som berör de muslimska kvinnliga konvertiternas subjekspositioner i relation till det svenska samhället och den muslimska gemenskapen.

Det finns inga enkla förklaringar till varför muslimska kvinnliga konvertiter kan hamna i konflikt med familj och vänner, såsom mina informanter berättar att de har upplevt. Köse talar om att det finns många olika faktorer som kan påverka hur en person mottas av sin familj och vänner efter att ha konverterat till islam, och dessa kan variera beroende på den specifika situationen. I sin undersökning av muslimska konvertiter fann Köse att konversionen i majoriteten av fallen ledde till konflikter med familj och vänner. Köse kategoriserar de negativa reaktionerna i kulturellt, religiöst och socialt motiverat motstånd.⁶³ Alla mina informanter upplevde att reaktioner från det svenska samhället har varit negativa. Föräldrar reagerade negativt för att de haft andra förväntningar på hur deras dotters liv skulle se ut, men informanterna upplevde att föräldrarna även uttryckte en viss oro och besvikelse över att familjebanden försvagas eftersom informanten i de flesta fallen avstår från vanor och traditioner som förknippade de med deras "svenskhets" eller att vara "svensk", t.ex. att fira jul, midsommar m.m., som även tidigare förstärkte familjebanden. När informanten väljer en annan världsbild än den hon fått med sig hemifrån (d.v.s en svensk sådan), kan föräldrarna känna sorg över att de inte längre delar samma livssyn. Man kan förstå informanternas upplevelser av reaktionerna från sin omgivning som ett motstånd till att deras dotter förrätt den egna "nationen", och därmed konverterat till den till synes kulturella "Andre". Familjerna såg, enligt kvinnorna, islam som något "främmande" (Informant 3), något som avviker från den svenska kulturella normen. Det är således redan i själva konversionsprocessen som informanterna upplever sig bli "omkategoriserade" i samhället. Eftersom hon inte längre delar samma "svenska värderingar" "svenska vanor" eller "firar jul".

Det finns vissa yttre tecken, som klädstil och religiösa symboler, som kan markera att en person är muslim och som kan påverka konvertitens förmåga att "passera obemärkt" som en del av en viss grupp (d.v.s. att "passera" som en ickemuslim och "svensk"). Dessa tecken kan leda till starka reaktioner från andra människor i samhället, och det verkar som att risken för

⁶³ Köse, 1996, s. 137-150

dessa reaktioner är högre för kvinnliga konvertiter som är visuellt igenkännbara som muslimer, särskilt för kvinnor som bär slöja. De starka reaktionerna tycks äga rum så fort konvertiten i min studie bestämmer sig för att bära slöja, eftersom den kvinnliga konvertiten med slöja får en ny synlig identitet, men även för att slöjan är något många föräldrar till konvertiterna upplevde som förtryckande. En av informanterna resonerar kring detta på ett intressant sätt, där hon talar om det svenska samhället där den dominerande rätten till fri klädsel är att "klä av sig" och inte att "klä på sig" (Informant 6). När informantens "muslimskhet" blir synlig, blir deras "svenskhet" "osynlig". Föräldrarna uttrycker en rädsla och oro över att deras dotter bär en markör, som kan upplevas som en symbolisk avvikelse från det "svenska" och "normala", som således tvingar omgivningen att "omkategorisera" den kvinnliga konvertiter, där hon övergår till "den Andre". Det uppstår en typ av "störning" av den visuella likheten den kvinnliga konvertiter en gång delade med den svenska majoriteten. Det är inte bara värderingarna och principerna som man anammat som särskiljer den svenska kvinnliga konvertiten, nu bär hon på en yttre markör som visar att hon helt plötsligt inte är en del av det som en gång var ett "oss".

Min studie bekräftar den tidigare forskningen om konvertiter, som visat att det svenska majoritetssamhället, bemöter konversionen till islam med stor skepticism, för att inte säga med uttalat ogillande.⁶⁴ Mina informanter berättar att föräldrarna varit "arga" (Informant 3) "Mamma var orolig" (Informant 5) "Pappa (gav) mig ett ultimatum, att sluta vara muslim eller flytta hemifrån" (Informant 2). Dessa familjereaktioner i en svensk kontext tyder på att informanten blir "den Andre" på grund av det faktum att informanterna kommit från en annan bakgrund än den "muslimska", vilket därmed skapar ett direkt kontrast mellan den svenska traditionen och dess kulturella kristna arvsetikett och islams "främmande" och religiösa närvaro. I sin studie kontextualiserar Sealy "den Andre" genom att dra exempel från artiklar som beskriver konvertiters berättelser. Han tyder på att "othering" i sådana artiklar sker redan i etableringen av före- och efterberättelser av konvertiter, där konvertiter beskrivs ha kommit från "normala" hushåll.⁶⁵ Detta är en väldigt intressant detalj eftersom en del informanter i min studie beskriver att de tidigare varit "en vanlig svensk tjej" (Informant 3), någon som förväntades ha "det normala...villa, Volvo, vovve" (Informant 4) d.v.s. att de haft en till synes konventionell uppväxt. På så sätt knyts den muslimska kvinnliga konvertiter tidigare "svenskhet" till normalitet. Men sedan genomgår hon en "omvandling", när hon tar på sig slöja,

⁶⁴ Köse, 1996, Sealy, 2015, Roald, 2006,

⁶⁵ Sealy, 2015 s. 200-204

anammnar andra traditioner och har en annan livsstil.⁶⁶ Den muslimska kvinnliga konvertiten kan sägas enligt omgivningen ha övergått till "den Andre" då det enligt denna omgivning råder en konflikt i att kombinera livet och identiteten som individen har i det sekulära samhället med ett religiöst liv och en religiös identitet enligt islam.

Att gå från att vara en del av en majoritet till att bli "den Andre" kan ses som en förhandling om gränserna för en persons subjektivitet, eller självbild och plats i samhället. Detta kan hända när olika grupper har olika syn på vad som utgör en "hel" eller "normal" person, samt när det finns konflikter om hur man bör definiera och se på en persons identitet⁶⁷. Förhandlingar om subjektivitet kan ske på både strukturell och innehållsmässig nivå. På strukturell nivå handlar det om hur olika markörer, som klädstil eller religiösa symboler, används för att beteckna en persons identitet. På innehållsmässig nivå handlar det om hur olika egenskaper, som modernitet eller jämställdhet, definieras och associeras med olika grupper.⁶⁸ Konflikter om subjekspositioner kan manifesteras sig på många olika sätt, som genom verbala diskussioner där en persons muslimska identitet diskuteras och bekräftas, eller genom visuella symboler som slöjor och andra tecken på att man är muslim. Dessa konflikter kan ibland ses som "rasifierande" enligt Ahmed, det vill säga att personen inte längre kan "passera obemärkt" som en del av den grupp de tidigare tillhört. Informanterna i min studie upplever att de nu kan identifieras och utpekats efter att de tagit på sig slöjan, detta innebär att övergången till "den Andre" uppstår när den kvinnliga konvertiten känns igen som muslim baserat på yttre tecken, som har laddats med mening enligt en svenskhetsdiskurs som etnifierar islam⁶⁹. Roald påpekar att den "islamofobiska" logiken bygger på komplexa samverkningar mellan konstruktioner av etnicitet, kön och religion, där både värderingar och yttre tecken används för att definiera en hegemonisk gemenskap och subjektivitet.⁷⁰

⁶⁶ Sealy, 2015 s. 204

⁶⁷ Ahmed 2011, s.43-50

⁶⁸ Ahmed 2011, s.43-50

⁶⁹ Ahmed 2011 s. 51-54

⁷⁰ Roald, 2004, s. 116-120

8. Referenser

Ahmed, Sara. (2011), "Att bli främlingen, att bli den infödde" i *Vithetens hegemoni*. Stockholm: Tankekraft förlag.

Baer, David Marc. (2014) "History and Religious Conversion." *Oxford handbook of conversion* (Oxford: Oxford University Press, 2014), 25-47. – 23 sid.

Badran, Margot. (2006) *Feminism and Conversion: Comparing British, Dutch, and South African Life Stories*. I 192-230. – 39 sid.

Brons, Lajos (2015). *Othering, An analysis*
https://www.researchgate.net/publication/273450968_Othering_An_Analysis (2022-12-12)

Britannica, 2022. *Pillars of Islam* <https://www.britannica.com/topic/Pillars-of-Islam>
(2022-12-12)

Gardet, L. (2012). "Dīn". I *P. Bearman; Th. Bianquis; C.E. Bosworth; E. van Donzel; W.P. Heinrichs* (eds.). *Encyclopaedia of Islam* (2nd ed.). Brill.

Jansen, Willy (2006). "Conversion and Gender, Two Contested Concepts" I *Women embracing Islam: gender and conversion in the West, Nieuwkerk* (red.)

Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Köse, Ali (1996), *Conversion to Islam: A study of Native British Converts*, London: Kegan Paul.

Mattsson, Katarina (2005) "Diskrimineringens andra ansikte. Svenskhet och 'det vita västerländska'" i *Bortom Vi och Dom. Teoretiska reflektioner om makt, integration och strukturell diskriminering*, red. de los Reyes, P. & Kamali, M. Stockholm:

Roald, Anne-Sofie. (2006) The Shaping of a "Scandinavian" Islam." I *Women embracing Islam: gender and conversion in the West, Nieuwkerk* (red.), 48-70. – 23 sid.

Roald, Anne- Sofie (2003) "Nya muslimer i en ny kontext – om svenska konvertiter till islam" I *Muslim i Sverige* (Ouis & Roald). Stockholm: Wahlström & Widstrand.

- (2004) *New Muslims in the European Context: The Experience of Scandinavian Converts*.
Leiden: Brill.

Sealy, Thomas. (2017) "Making the "Other" from "Us": The Representation of British Converts to Islam in Mainstream British Newspapers" I *Journal of Muslim Minority Affairs* 37 (2).

Sultán Sjöqvist, Madeleine (2006) "*Vi blev muslimer*" *Svenska kvinnor berättar: En religionssociologisk studie av konversionsberättelser*.

Sultán, Sjöqvist, Madeleine. (1999). "Choosing islam: a study of Swedish converts" i *Social compass vol: 46(3)*

van, Nieuwkerk Karin (2006) Introduction. Gender and Conversion to Islam in the West. I *Women embracing Islam: gender and conversion in the West*, Nieuwkerk (red.), 1-16.

van Nieuwkerk, Karin, (2014) "Conversion" to Islam and the Construction of a Pious Self, I Lewis R. Rambo, and Charles E. Farhadian (eds), *The Oxford Handbook of Religious Conversion*, Oxford Handbooks (2014; online edn, Oxford Academic, 1 May 2014),

Zebiri, Kate (2008) "British Muslim Converts" I *Choosing Alternative Lives*. Oxford: Oneworld Publication

9. Bilaga

9.1 Intervjufrågor

- När började du fundera på att konvertera till islam? Kan du berätta lite om din process. Hur gick det till?
- Vad med islam är det som "känns rätt"? fanns det någon/något särskilt som lockade dig?
- Vilken (om någons alls) relation och förhållning hade du till islam och muslimer innan din konversion?
- Vilka reaktioner fick du av din omgivning, tex kollegor, vänner familj osv?

- Hur har du hanterat/förhåller du dig till reaktionerna från det sammanhang du befann dig i innan du konverterade?
- Hur har ditt liv förändras? vad är det största förändring skulle du säga?
- Vilken är den största utmaningen efter konversionen, enligt dig?
- Var/vart ligger det största motståndet? Försöker du ”kompensera”, eller ”balansera” andras motstånd på något sätt? vilka medel använder du?
- Vad tror du är den största skillnaden mellan den person du är idag, och den du var innan konversionen?
- Vad är den största skillnaden mellan den personen du är idag och den person som din familj eller vänner hade förväntat sig att du skulle bli?
- Hur märker andra att du är muslim? Var det svårt att berätta? är det fortfarande svårt?
- Har du någon koppling till den muslimska gemenskapen här i sverige? tex studiecirklar, systerträffar, moske träffar, föreläsningar osv
- Hur välkommen kände du dig? vilket bemötande har du fått/får du som konvertet av andra muslimer?
- Hur har du hanterat/förhåller du dig till bemötandet från den muslimska gemenskapen här i Sverige?
- Finns det någon skillnad i hur du kan vistats i olika rum, i stan, skolan, ute etc. när det syns att du är muslim respektive när det inte syns? (tex innan och efter du tog på dig slöja)
- Hur ser du på dig själv som kvinna och muslim i relation till det omgivande samhällets normer för hur man ”ska” vara som kvinna?

- Ser du dig själv som svensk? Tror du andra gör det?
- Hur förhåller du dig till din muslimska identitet och din svenskhet i vårt samhälle?
Klaschar dessa identiteter eller finner du en balans?
- Vad betyder islam för dig? Som identitet, gemenskap?
- Vad betyder svenskhet för dig? som identitet, gemenskap?
- Vilka möjligheter och utmaningar finner du med att bo i Sverige och kunna utöva din religion, tex om du bär slöja osv?
- Hur gör du för att komma över de hindren? hoppar du över det svåra?
- Finns det något du vill tillägga?